

EESTI KONJUNKTUURIINSTITUUT

ESTONIAN INSTITUTE
OF ECONOMIC RESEARCH

Rävala 6 19080 Tallinn Estonia tel 668 1242 fax 668 1240 e-mail eki@ki.ee

Eesti piimaturg 2009. aasta 9 kuul

Tallinn
Jaanuar 2010

Töö on teostatud Eesti Põllumajandusministeeriumi tellimusel

Vastutavad täitjad: Katrin Nittim
Projektigrupi koosseis: Pille Liivaauk

EKI   Rävalla 6
            19080 Tallinn
            Tel. +372 668 1242
            Fax +372 668 1240
            E-mail: eki@ki.ee
            <http://www.ki.ee>

Copyright © Eesti Konjunkturiinstituut

Sisukord

Sissejuhatus	5
Piima tootmine	7
Piimatööstus	9
Hinnad	13
Väliskaubandus	25
Maailmaturg	33
Euroopa Liidu turg	33
Rahvusvaheline konkurents.....	34
Kokkuvõte	37

Sissejuhatus

Töö eesmärgiks on anda ülevaade Eesti piimasektori arengust 2009. aasta 9 kuu jooksul ja arengutrendidest lähitulevikus seostatult Euroopa Liidu ja maailmaturu arengutega.

Töös analüüsitakse:

- piimatootmise, lehmade arvu ja produktiivsuse muutusi;
- piimatööstuse tootmismahdade ja ekspordiks müügi arengut;
- piimatööstuse majandusnäitajate muutusi (realiseerimise netokäive, kasum, kulud, töötajate arv, tootlikkus, rentaablus ja investeringud);
- hindade muutusi erinevates müügiahela osades (tootja- hulgi-, ekspordi-, jae-, EL ja maailmaturuhinnad);
- piimatoodete väliskaubandust riigiti ja tooteliigiti;
- piimatoodete müügiolukorda EL-is ja maailmaturul.

Töös on kasutatud SA põllumajanduse, tööstuse ja väliskaubanduse statistika andmeid, PRIA piima tootmiskvootide täitmise aruandeid ning EKI vaatluste ja tarbijaküsitluste andmeid. Euroopa Liidu ja maailmaturu ülevaadete koostamisel on kasutatud Euroopa Komisjoni raporteid ja memosid, Hollandi LOT ja EL erinevate riikide hinnaraporteid, turuülevaateid ja uudiseid.

Töö maht on 38 lehekülge.

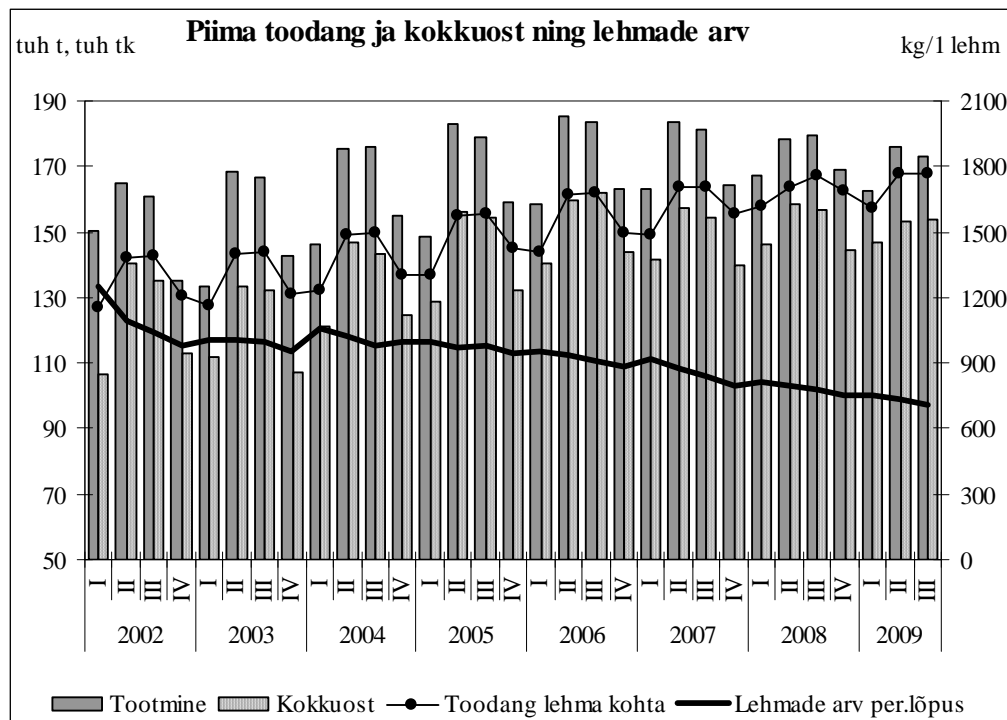

Eesti piimaturg 2009. aasta 9 kuul

Piima tootmine

Lehmade arv on Eestis jätkuvalt vähenemas. 2009. aasta III kvartali lõpus oli Eestis 4,5 tuhat lehma (4,4%) vähem kui 2008. aasta III kvartalis. Samal ajal on lehmade produktiivsus tõusnud vaid 1% – 2009. aasta 9 kuu piimatoodang lehma kohta oli 51 kg võrra suurem kui aasta tagasi. Seetõttu oli 9 kuuga toodetud piima kogus eelmise aastaga võrreldes 14 tuhande tonni võrra ehk 2,7% väiksem, kokku 511,2 tuh tonni. Toodangu languse põhjuseks oli peamiselt piima madal kokkuostuhind – 2009. aasta 9 kuu keskmine hind oli 32,3% madalam kui 2008. aasta samal perioodil. See on sundinud eriti väiketootjaid piimakarju vähendada või koguni likvideerima. Piima hind hakkas vähehaaval tõusma alles alates 2009. aasta augustist.

Joonis 1

Allikas: SA

2009. aasta II kvartalis vähenes lehmade arv Eestis I kvartaliga võrreldes 900 võrra, III kvartalis veel 1500 looma võrra. Produktiivsuse kasv oli II kvartalis 152 kg lehma kohta, III kvartalis jäi piimatoodang lehma kohta II kvartali tasemele. Piimatoodangu maht vähenes II kvartalis 13,7 tuhande tonni võrra, III kvartalis lehmade arvu vähenemise tõttu 3,1 tuhande tonni võrra ehk 1,8%. Eestis on sellel kvoodiaastal 1147 kvoodiomanikust piimatootjat. Kvoodiomanike arv on aasta jooksul kahanenud 129 võrra. Samas esitasid 200 piimatootjat suvel taotluse neile kinnitatud kvoodi suurendamiseks.

Tabel 1

Piima tootmise näitajad 2007 - 2009. aasta 9 kuul

	2007 9 kuud	2008 9 kuud	2009 9 kuud	Muutus, +,-	
				9 kuud '09 - 9 kuud '08 kogusena	9 kuud '09/ 9 kuud '08, %
Piimatoodang (tuh t)	528,3	525,2	511,2	-14,0	-2,7
Piimatoodang keskmiselt ühe lehma kohta (kg)	4899	5089	5140	51	1,0
Lehmade arv perioodi lõpus (tuh tk)	106,0	102,0	97,5	-4,5	-4,4
Piima kokkuost (naturaalkaal, tuh t)	453,3	461,6	453,8	-7,8	-1,7
Kokkuostu osakaal toodangust (%)	85,8	87,9	88,8	x	x

Allikas: SA

Käesoleva kvoodiaasta piimakvoot on Eestis 665 888 tonni, sh tarnekvoot 656 980 tonni ja otseturustuskvoot 8 908 tonni.

Käeoleva kvoodiaasta kuuel kuul ehk 2009. aasta II ja III kvartalis tarnisid piimatootjad tööstusele ja turustasid otse tarbijatele 307,4 tuhat tonni piima. Seega oli kvoodi täituvus PRIA esialgsel andmel kokku 46,2% (tabel 2). Sealjuures täideti tarnekvoodist 46,4% ja otseturustuskvoodist 26,1%. Eelmise aasta sama perioodiga võrreldes on piimatootjad jooksva kvoodiaastal piima tööstustevõtetele tarninud 9831 tonni võrra ehk 3,1% vähem.

Tabel 2

Piima tootmiskvootide täitmine 2009. aasta 6 kuuga

(periood 1.04.2009 – 30.09.2009)

	Kokku	Tarnekvoot	Otseturustuskvoot
Kvoodiperiood 1.04.2009 – 31.03.2010			
- kehtestatud EL kvoot, tonni	665 888	656 980	8 908
- täidetud 6 kuuga, tonni	307 354	305 024	2 329
- % EL kvoodist	46,2%	46,4%	26,1%
Tootmiskaht 1.04.2009 – 30.09.2009	348 900	307 100*	41 800*
- % kogumahust	100%	88,0%	12,0%
Kvoodi täitmine aasta varasemal perioodil (1.04. – 30.09. 2008), tonni	317 715	314 855	2 860
- % EL kvoodist	48,2%	48,5%	27,8%

*tarnekvoodina on märgitud piimatööstuste kokkuost ning otseturustusena kogutootmise ja kokkuostu vahe SA andmel.

Allikas: PRIA

Piimatööstus

2009. aasta üheksa kuuga (jaanuarist septembrini) varusid piimatööstused kokku 453,8 tuhat tonni toorpiima, mida oli 1,7% ehk 7,8 tuhat tonni vähem kui mullu samal ajavahemikul (tabel 1). Piima **kokkuostu** vähenemise peamiseks põhjuseks oli toorpiima kokkuostuhinna alanemine, mis kestis 2008. aasta märtsist kuni 2009. aasta juulini. Piima osteti 2009. aasta III kvartalis kokku 2% vähem kui aasta varem. Piimatoodangu ning kokkuostukoguse vähenemise juures suurenes aga 0,9%-punkti võrra tööstuslikult töödeldava toorpiima osakaal piima kogutoodangust ning see jõudis 88,8%-ni eelmise aasta 87,9%-lt. Varutud piima keskmine rasvasisaldus oli 2009. aasta 9 kuul 4,03%. Toorpiima kvaliteedi kõrge tase püsib juba aastaid - 2009. aasta 9 kuuga varutud piimast arvati eliit- ja kõrgemasse sorti 97,8% ja esimesse sorti läks 1,7% piimast (2008.a 9 kuul vastavalt 96,5% ja 3,5%).

Statistikaameti kiirstatistika andmetel **toodeti piimatoodetest** 2009. aasta üheksal kuul aastatagusest vähem lõssipulbrit (tabel 3, joonis 2), mida sel perioodil ka eksporditi vähem. Ekspordinõudluse kasv tingis aga täispiimapulbri tootmismahu mõningase suurenemise. Paremad müügi- võimalused püsisid vaadeldud perioodil juustul, mille hind maailmaturul langes võrreldes teiste toodetega vähem. Juustutootmine suurenes Eestis eelmise aasta 9 kuuga võrreldes 3,9%, samas kui juustu eksport suurenes 11,8% (vt väliskaubanduse ptk). Või tootmismahut suurenes eelmise aasta üheksa kuuga võrreldes 16,2%, samal ajal tänu või hindade tõusule maailmaturul suurenes või eksport kümnenäädiku võrra. Pulbriest suurenesid Eestis veel täispiima asendaja ja vadakupulbri tootmismahud.

Tabel 3

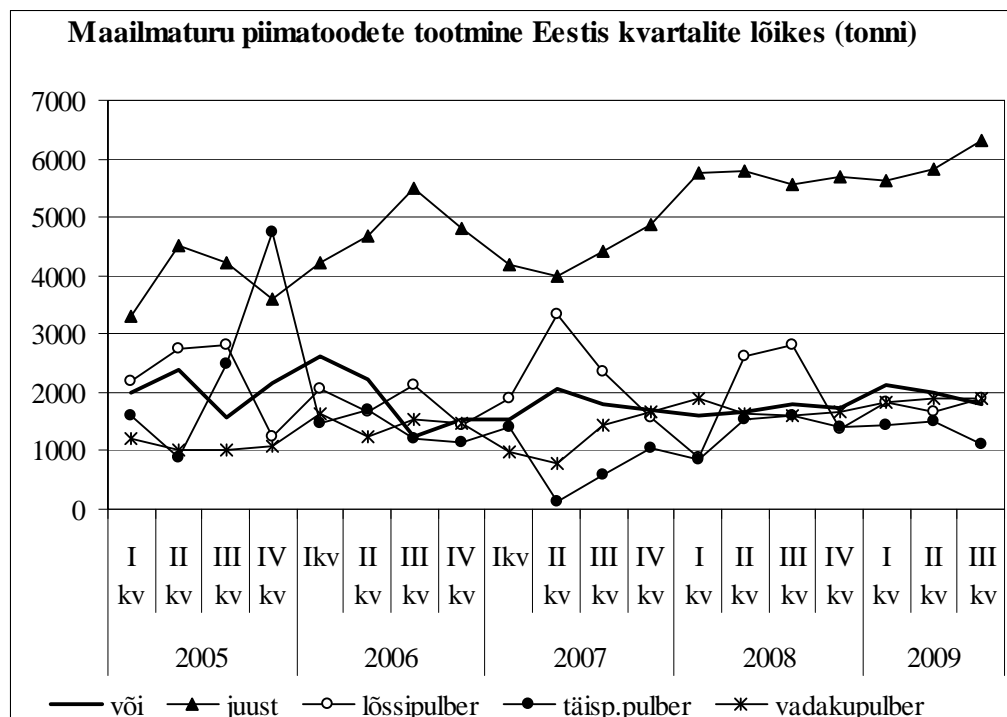
Piimatööstuste toodang 2007 – 2009. aastate 9 kuul (tonnides)

	2007 9 kuud	2008 9 kuud	2009 9 kuud	Muutus	
				9 kuud '09 - 9 kuud '08 +, - kogusena	9 kuud '09/ 9 kuud '08, +, - %
Või	5408	5087	5913	826	16,2
Rasvane juust	12606	17115	17781	666	3,9
Pastöriseeritud piim	62489	61820	65869	4049	6,5
Lõssi-vadakupulber ja TPA	12878	14351	14251	-100	-0,7
sh lõssipulber	7855	6333	5444	-889	-14,0
vadakupulber	3322	5163	5613	450	8,7
TPA	1701	2855	3194	339	11,9
Täispiima- ja koorepulber	2346	3998	4056	58	1,5
Jäätis	9171	8691	8879	188	2,2

Allikas: SA kiirstatistika

Siseturutoodetest suurenes Statistikaameti kiirstatistika andmetel pastöriseeritud piima (+6,5%) ja jäätise toodang (+2,2%). Jäätise eksport suurenes samal perioodil 584 tonni võrra ehk 2,2 korda. Ülejäänud piimatoodete (nt jogurtid, kohupiimakreemid) kohta kiirstatistika tootmisandmeid ei ole.

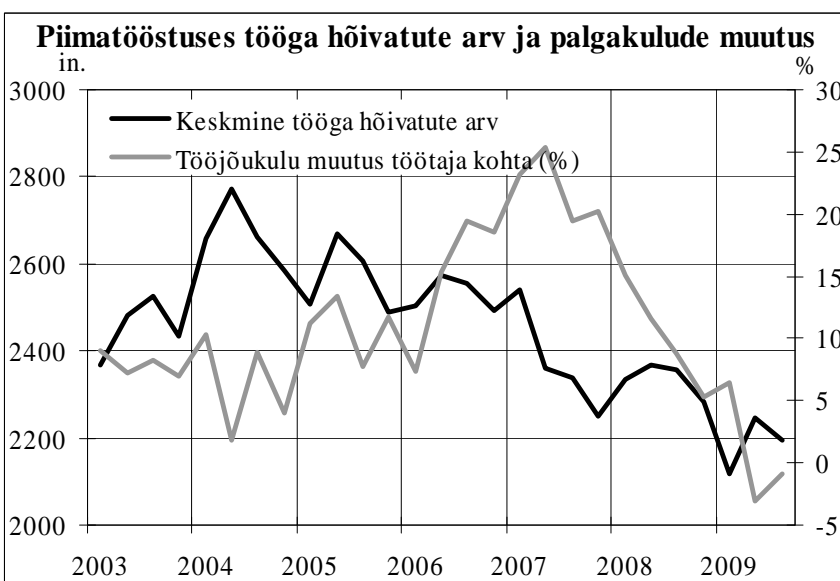
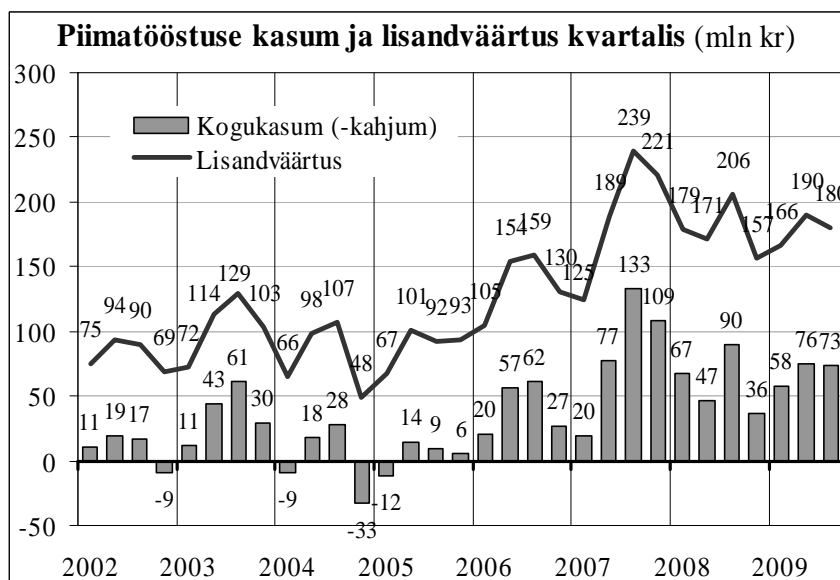
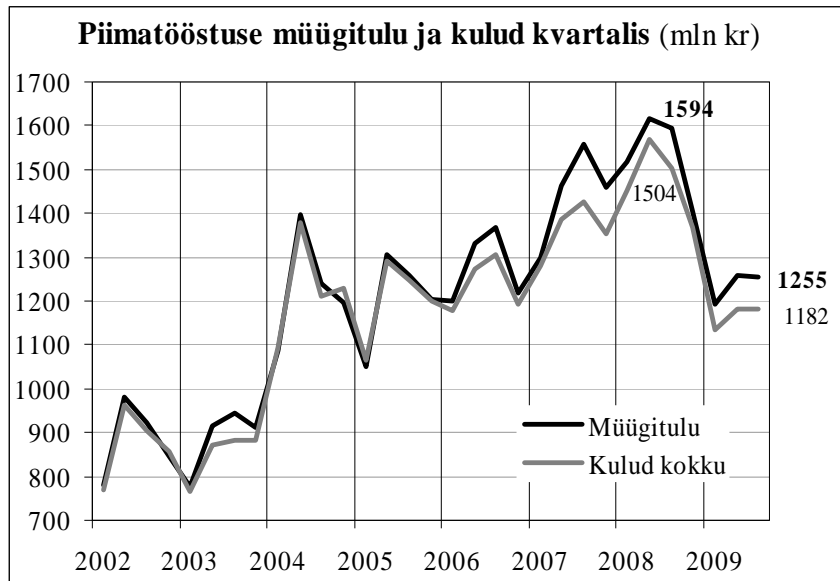
Joonis 2

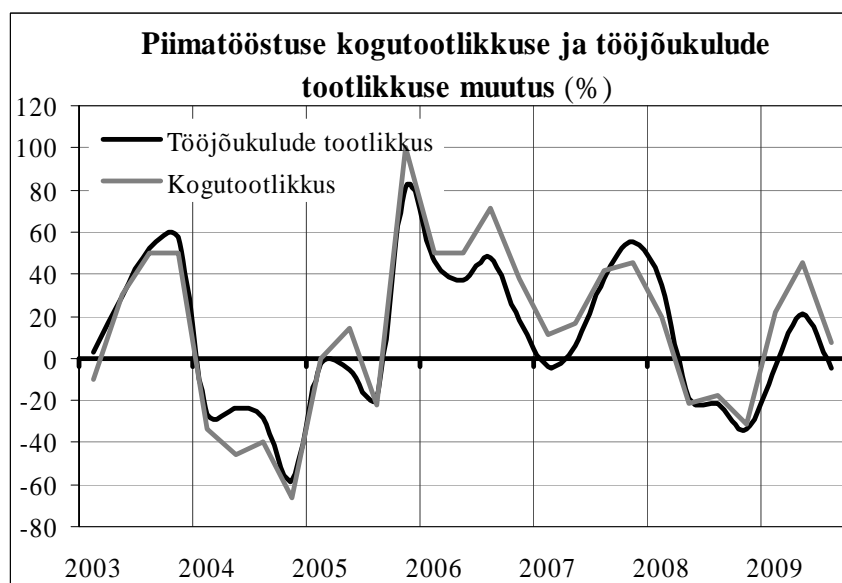
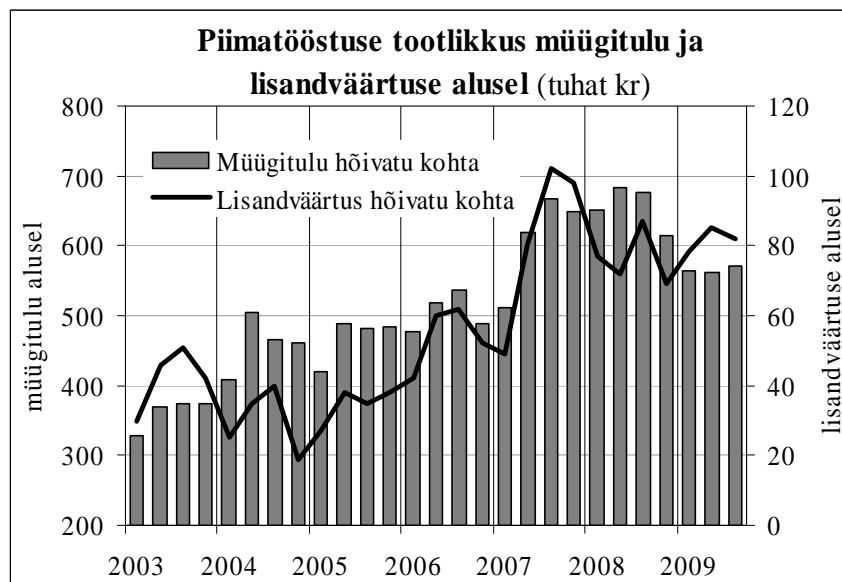
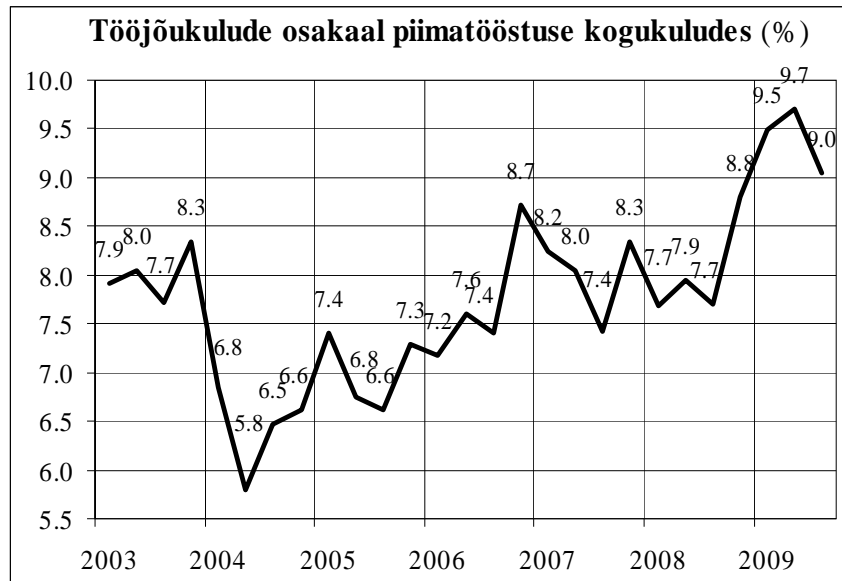
Allikas: SA

Piimatööstuse 2009. aasta 9 kuu **majandustulemused** olid jätkuvalt head, kulude vähendamine, sh piima kokkuostuhinna langetamine, võimaldas kasumit aastatagusega võrreldes isegi suurendada. Kuid investeringud piimatööstusesse vähenesid rohkem kui viiendiku võrra.

Elanike ostujõu langusest tingitud nõudluse vähenemise ja ekspordikäibe olulise languse tõttu hakkas piimatööstuse **müügitulu** langema 2008. aasta II poolaastal ning langus jätkus ka 2009. aasta I kvartalis. 2009. aasta II kvartalis müügitulu suurenes I kvartaliga võrreldes 5,4% ning oli III kvartalis praktiliselt II kvartali tasemel, kuid 9 kuu arvestuses oli müügitulu (3708 mln kr) siiski 21,6% väiksem aastatagusest (2008.a 9 kuuga 4729 mln kr) (joonis 3). 2009. aasta 9 kuuga olid piimatööstuse **kulud** kokku 3500,8 mln krooni, need olid 1024,5 mln krooni võrra ehk 22,6% aastatagusest väiksemad. Seega on piimatööstuse kulud jätkuvalt püsinud väiksemad müügituludest ja 2009. aasta 9 kuu **kasumiks** kujunes 207 mln krooni. See oli 3,6 mln krooni võrra ehk 1,8% suurem aastatagusest (203,4 mln kr). Piimatööstuse **lisandväärtus** vähenes 2008. aasta 9 kuu 555,5 mln kroonilt 536,4 mln kroonile, seega vähenemine oli 3,4 % (-19,1 mln kr).

Allikas: SA

Allikas: SA

Piimatööstuse kulud vähenesid nii toorpiima kolmandiku võrra madalama hinna kui tööjõukulude vähenemise tõttu. Kulude vähenemisest suurema osa andis piimatootjatele piima eest makstud madalam kokkuostuhind, mille tulemusel vähenesid toorainekulud piimatööstuses 731,5 mln krooni võrra võrreldes aastatagusega. Tööjõukulud vähenesid 2008. aasta 9 kuuga võrreldes 6,4% 352,1 mln kroonilt 329,4 mln kroonile ning kuna selle langusprotsent oli kogukulude langusest väiksem, siis tööjõukulude osakaal kogukuludes tõusis eelmise aasta 9 kuu 7,8%-lt 9,4%-le. Tööjõukulud vähenesid töötajate arvu 7,1%-lise vähenemise tulemusel, kuid tööjõukulu ühe töötaja kohta 9 kuu arvestuses kasvas aastaga 0,6%.

Piimatööstuse 2009. aasta 9 kuu **tootlikkus** (müügitulu hõivatu kohta) vähenes võrreldes aastatagusega 15,6%, kuid III kvartalis võrreldes II kvartaliga suurenes müügitulu hõivatu kohta 2%. Seoses lisandväärtuse kahanemisega 2009. aasta III kvartalis kujunes tootlikkus lisandväärtuse alusel 2009. aasta III kvartalis võrreldes II kvartaliga 3,5% väiksemaks. Kuna 9 kuu arvestuses vähenes töötajate arv rohkem kui lisandväärtus (vastavalt -7,1% ja -5,3%), siis kujunes tootlikkus lisandväärtuse alusel 2009. aastal 3,8% aastatagusest suuremaks (joonis 7).

Piimatööstuse tööjõukulude tootlikkus võrreldes aastatagusega pöördus pärast 2008. aasta ja 2009. aasta alguse langust II kvartalis tõusule, langes aga jälle III kvartalis. Kogutootlikkus suurenes juba kolmandat kvartalit järjest, kuid kasv pidurdus (joonis 8).

Piimatööstuse 2009. aasta 9 kuu **investeeringute** maht oli 145,3 mln krooni, mis võrreldes aastatagusega (186,7 mln kr) oli 22,1% väiksem. 26,3% sellest ehk 38,2 mln krooni investeeriti hoone-tesse ja rajatistesse, see on 6,4% vähem kui 2008. aastal 9 kuuga (40,8 mln kr). Masinate, seadmete ja inventari soetamiseks kulus 66,4% investeeringute kogusummast ehk 96,5 mln krooni, mida on 31,4% vähem kui 2008. aastal. Investeeringud transpordivahenditele (764 tuhat kr) vähenesid eelmise aastaga võrreldes üle nelja korra ning arvutisüsteemidele (715 tuhat kr) 2,7 korda. Lisandusid kulutused maale 9,1 mln krooni ulatuses.

Hinnad

Piimatoodete **maailmaturul** saavutati piimatoodete hindade kõrgtase 2007. aasta III kvartalis, millele järgnes järsk hindade langus, mis viis mõnede toodete hinnad taas tõusueelsele tasemele (tabel 4, joonised 9-12). 2008. aasta I poolt piimatoodete maailmaturul iseloomustas hindade tugev kõikumine, III kvartalis hakkasid hinnad aga uuesti alanema ning langus kestis 2009. aasta alguseni. 2009. aasta I kvartalis piimatoodete maailmaturuhinnad stabiliseerusid 10 viimase aasta madalaimal tasemel ning olid enam kui kolmandiku võrra madalamad aasta varasema perioodi keskmistest. II kvartali alguses pöördusid piimatoodete hinnad aga taas nõrgale tõusule, mis jätkus ka III ja IV kvartalis.

Lõssipulbri hulgihindade langus maailmaturul jätkus kuni 2009. aasta alguseni. 2009. aasta I kvartalis kõikisid lõssipulbri hinnad maailmaturul madalal tasemel üles-alla. Selline olukord jätkus ka 2009. aasta II kvartalis, kuid märgata oli kerget tõusutendentsi. 2009. aasta III kvartalis

lõssipulbri hinnad maailmaturul tõusid jätkuvalt. III kvartali keskmine hind oli Saksamaal juba 8,8% kõrgem II kvartali keskmisest hinnast, Poolas ja USA-s 7,8%, Lääne- ja Ida-Euroopa keskmine hind 3% ning Okeaanias 1,7% kõrgem kui II kvartalis. 2009. aasta 9 kuu keskmised lõssipulbri hinnad jäid aga oluliselt madalamaks võrreldes viimaste aastatega.

2009. aasta IV kvartalis lõssipulbri hindade tõus maailmaturul jätkus. Detsembris oli lõssipulbri hind Saksamaal juba 20,3% kõrgem III kvartali keskmisest hinnast, Lääne- ja Ida-Euroopa keskmine hind 18,6%, USA-s 44,6% ning Okeaanias 55,9% kõrgem III kvartali keskmisest. Seejuures oli lõssipulber III kvartali keskmisena Euroopas kallim kui USA-s ja Okeaanias, kuid 2009. aasta detsembriks muutus olukord vastupidiseks – USA-s ja Okeaanias oli hinnatõus kiirem (tabel 4, joonis 9).

Tabel 4

Piimatoodete hulgihinnad maailmas 2007-2009. aastal

(III kvartali ja 9 kuu keskmised, kr/kg km-ta)

	III kv 2007	III kv 2008	III kv 2009	dets 2009	9 kuud 2007	9 kuud 2008	9 kuud 2009
TÄISPIIMAPULBER							
Saksamaa	63.63	41.20	31.94	39.12	53.10	44.03	29.51
USA keskmine	55.64	39.62	...	...	46.67	38.74	...
Lääne- ja Ida-Euroopa	...	...	31.26	39.67	...	...	29.33
Ookeania	...	...	25.86	38.58	...	...	24.72
LÕSSIPULBER							
Saksamaa	55.60	30.07	23.86	28.71	48.47	31.43	22.44
USA keskmine	51.91	31.64	22.52	32.57	44.79	30.83	21.53
Lääne- ja Ida-Euroopa	...	...	26.80	31.79	...	...	26.05
Ookeania	...	...	23.35	36.40	...	...	22.88
VÕI							
Prantsusmaa	61.02	41.83	36.67	48.82	48.17	42.65	34.72
Saksamaa	67.96	43.13	41.88	48.11	52.65	43.79	36.87
USA keskmine	36.20	37.74	29.39	31.93	35.68	32.99	30.13
JUUST							
Saksamaa Edam	60.14	52.96	37.73	44.20	50.99	53.34	37.71
Poola Gouda/Edam	55.26	51.23	40.33	44.30	48.52	53.27	38.18
Ookeania Cheddar	...	...	31.31	48.36	...	...	30.19

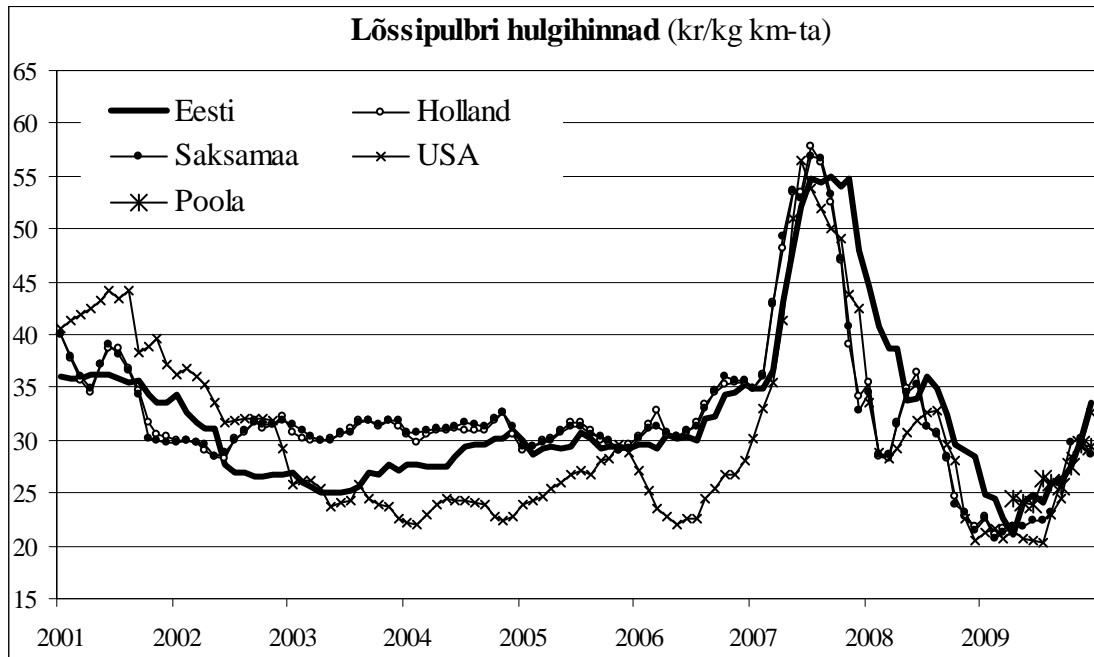
Allikad: ZMP; CLAL

Täispiimapulbri hulgihinna langus kestis EL-is minimaalsete vahepealsete tõusudega 2008. aasta lõpuni ja jätkus ka 2009. aasta alguses. Saksamaal oli piimapulbri hind madalaimal tasemel 2009. aasta veebruaris, Lääne- ja Ida-Euroopa keskmise näitajana märtsis. Okeaanias jätkus täispiimapulbri hulgihinna langus 2009. aasta juulikuuni. Edasi, Euroopas alates II kvartalist, Okeaanias alates III kvartalist, on piimapulbri hind liikunud tõusutrendil. 2009. aasta III kvartali

keskmisena oli piimapulbri hind Saksamaal 8,9%, Lääne- ja Ida-Euroopas keskmiselt 7,3% ja Okeaanias 5,1% kõrgem II kvartali keskmisest hinnast.

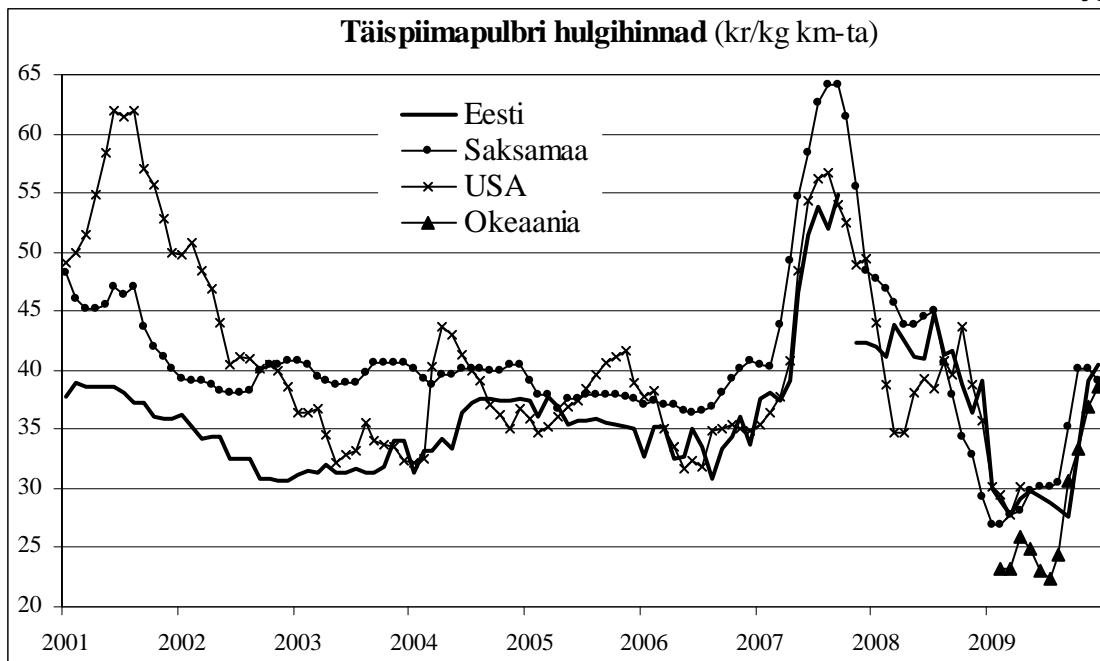
Hinnatõus jätkus ka 2009. aasta IV kvartalis ja detsembris oli täispiimapulber Saksamaal 22,5%, Lääne- ja Ida-Euroopas keskmiselt 26,9% ning Okeaanias 49,2% kallim kui III kvartalis keskmiselt (joonis 10). Seejuures on piimapulbri hind püsinud Euroopas kõrgem kui Okeaanias.

Joonis 9

Allikad: EKI, ZMP, CLAL

Joonis 10

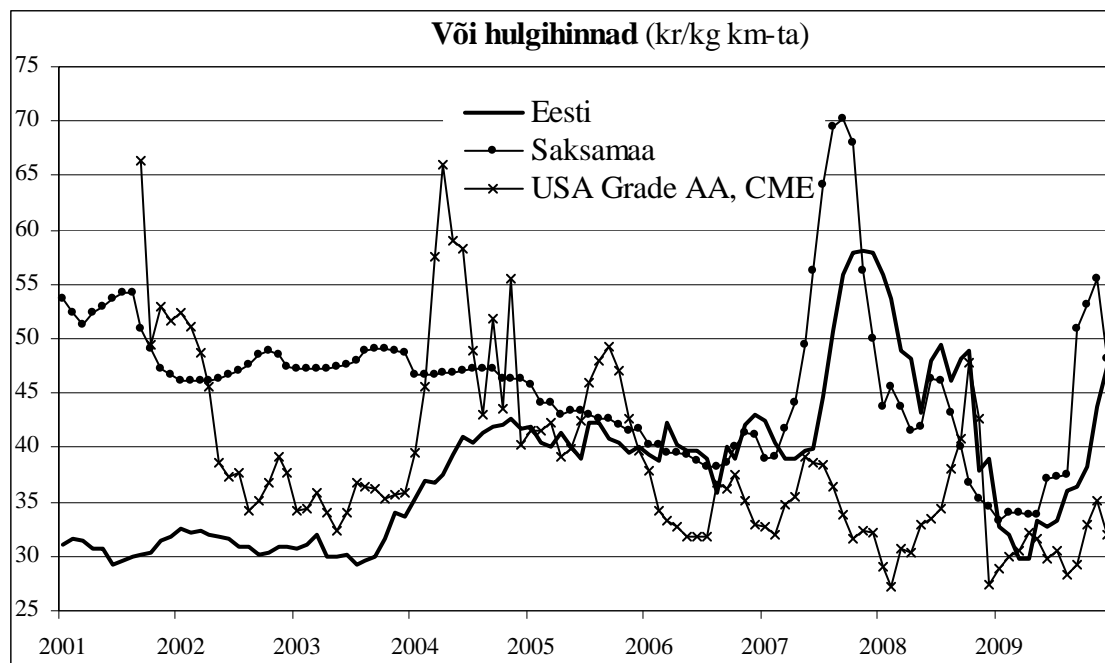

Allikad: EKI, ZMP, CLAL

Või hulgihind oli EL-is kõrgeimal tasemel 2007. aasta septembris. Sellele järgnes peaaegu pidev hinnalangus kuni 2008. aasta lõpuni (väikeste vahepealsete tõusudega 2008.a veebruaris ning juunis). USA-s püsis või hind 2007. aastal oluliselt madalamal tasemel kui Euroopas langedes madalaima tasemeni 2008. aasta veebruaris (27.20 kr/kg), millele järgnenud järsk tõus viis või hulgihinna USA-s viimaste aastate kõrgeimale tasemele oktoobris (47.71 kr/kg). 2008. aasta detsembris toimus USA-s järsk või hulgihinna langus, mil või hind kukkus uuesti sama aasta veebruari miinimumtasemele. 2009. aasta alguses pöördus või hind nii EL-is kui USA-s nõrgale tõusule, mis jätkus ka II kvartali alguses. USA-s liikusid või hinnad 2009. aasta II ja III kvartalis üles-alla, kusjuures III kvartali keskmine hind oli 5,9% madalam II kvartali keskmisest. EL-is püsisid või hinnad II kvartalis suhteliselt stabiilsed ning hindade kiire tõus algas II kvartali lõpus ja jätkus ka III kvartalis. III kvartali keskmine hind oli Saksamaal 19,8% ja Prantsusmaal 8,3% kõrgem II kvartali keskmisest hinnast. Siiski jäid III kvartali keskmised või hinnad madalamaks eelmise aasta sama perioodi hindadest.

Kiire või hinna tõus jätkus Euroopas ka 2009. aasta IV kvartalis, saavutades kahe aasta taguse hinnataseme nii Prantsusmaal kui Saksamaal. Detsembris oli või hind Prantsusmaal 33,1%, Saksamaal 14,9% ning USA-s 8,6% kõrgem III kvartali keskmisest hinnast (tabel 4, joonis 11).

Joonis 11

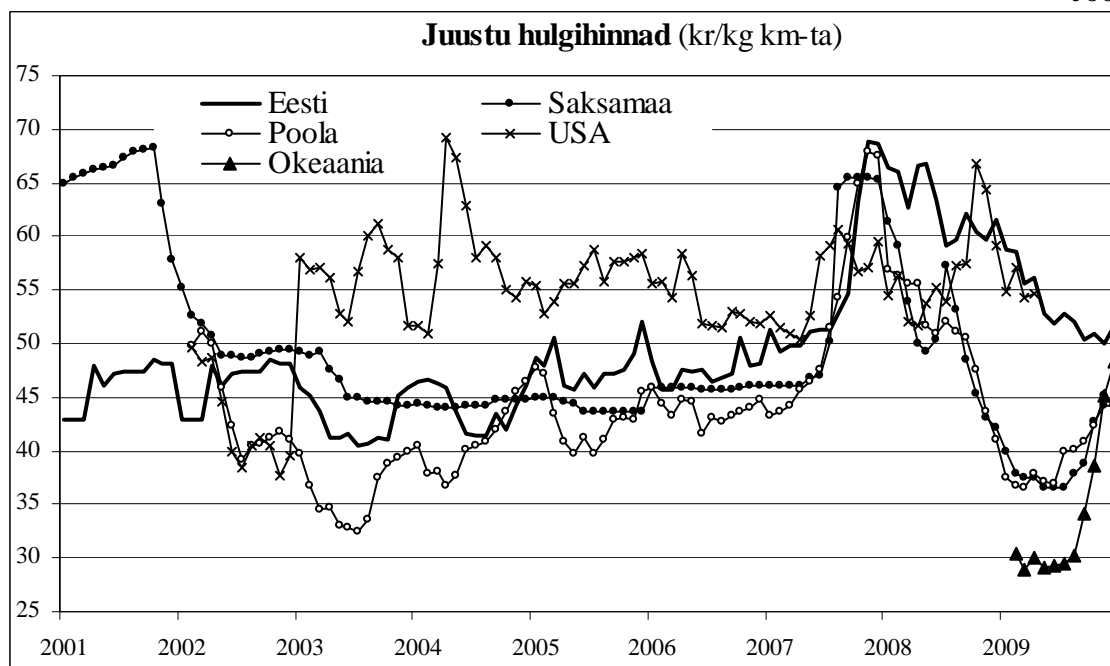
Allikad: EKI, ZMP, CLAL

Juustu hulgihindade langus maailmaturul, mis algas 2008. aasta alguses, kestis 2008. aasta lõpuni ja jätkus veel 2009. aasta I kvartalis. Seejuures oli juustu hindade langus USA-s aeglasem kui Euroopas – 2009. aasta I kvartali keskmine hind oli USA-s 24% kõrgem kui Saksamaal, 50% kõrgem kui Poolas ning 44% kõrgem kui Suurbritannias. Samas oli juustu hulgihinna tase Okeaanias I kvartalis 23% madalam kui Saksamaal ning 20% madalam kui Poolas.

2009. aasta II kvartalis oli juustu hind nii Euroopas kui Okeaanias stabiilne, kuid hinnatõus algas III kvartali alguses. Saksamaal oli III kvartali keskmine hind 2,2%, Poolas 8,2% ning Okeaanias 6,3% kõrgem II kvartali keskmisest hinnast. Juustu hulgihindade tõus jätkus ka 2009. aasta IV kvartalis. Detsembris oli Saksamaal hulgihind 17,1%, Poolas 9,9% ning Okeaanias 54,5% kõrgem III kvartali keskmisest. Seejuures oli Okeaanias juust III kvartali keskmisena odavam kui Euroopas, detsembris aga juba kallim nii saksa kui poola juustust.

Joonis 12

Allikad: EKI, ZMP, CLAL

Piimatoodete hinnamuutused maailmaturul kajastuvad ka Eesti siseturul kõigis hinnatasemeis. Hinnalangus kestis kogu 2008. aasta ning jätkus ka 2009. aasta I kvartalis. Kuid hinnalangus Eestis oli aeglasem ning maailmaturutoodete hinnad püsisid meil langusperioodil kõrgemal tasemel kui EL-i suuremates tootjariikides (joonised 9-13). 2009. aasta II kvartalid alanud hinnatõusu perioodil hakkasid hinnavahead teiste tootjamaadega vähenema. Vaid juustu hulgihind liikus Eestis erinevalt teistest tootjamaadest jätkuvalt kuni 2009. aasta lõpuni langustrendil. Samas jäi Eesti hinnatase võrreldes teiste tootjamaadega jätkuvalt kõrgemaks, kuid vahe vähenes - 2009. aasta I kvartalis oli juustu hulgihind Eestis 45% kõrgem kui Poolas ja Saksamaal, II kvartalis kolmandiku võrra kõrgem ning detsembris 17% kõrgem (joonis 12).

Piimatoodete **tööstusest väljamüügi- ja ekspordihinnad** Eestis olid nii 2009. aasta III kvartalis kui ka 9 kuu keskmisena madalamad aastatagusest tasemest. Vaid lõssi- ja täispiimapulbril ületas III kvartali ekspordihind eelmise aasta sama perioodi taset. IV kvartalis piimatoodete hulgihindade tõus Eestis jätkus, vaid juustu hind liikus langustrendil ja oluliselt ei olnud detsembriks võrreldes III kvartaliga muutunud ka kodujuustu hind.

Lõssipulbri tööstusest väljamüügihinna langus, mis algas 2007. aasta lõpus, jätkus Eestis 2009. aasta aprillikuuni, mil kuu keskmine hulgihind oli 21.01 kr/kg (joonis 13). Alates maist pöördus hind tõusutrendile, kuigi II kvartali keskmine hind oli siiski veel 0,9% madalam I kvartali keskmisest. III kvartalis hinnatõus jätkus ning III kvartali keskmine hind oli juba 8,7% kõrgem II kvartali keskmisest. Võrreldes eelmise aasta III kvartaliga jäi 2009. aasta III kvartali hind neljandiku võrra madalamaks, kuid ekspordihind juba ületas eelmise aasta III kvartali taset ning erinevalt eelmistest perioodidest oli kõrgem tööstusest väljamüügihinnast. 2009. aasta IV kvartalis jätkus lõssipulbri tööstusest väljamüügi hinna tõus ning detsembri hind ületas III kvartali keskmist taset 30% (tabel 5).

Täispiimapulbri tööstuse väljamüügihind oli Eestis 2008. aasta I poolaastal kõikuv keskmine hinnataseme ümber. 2008. aasta II poolaastast hind alanes kuni 2009. aasta I kvartali lõpuni, tõusis siis paar kuud ning oli III kvartalis uuesti langustrendil. 2009. aasta II kvartali keskmine hind oli 1,6% kõrgem I kvartali keskmisest, III kvartali keskmine aga 4% madalam II kvartali keskmisest hinnast. 2009. aasta III kvartali keskmine hind oli eelmise aasta sama perioodiga võrreldes 33,8% madalam, kuid samal ajal ekspordihind tõusis 18,5% ja erinevalt eelmisest aastast ületas ka selle toote puhul hulgihinna taseme. IV kvartalis pöördus piimapulbri tööstusest väljamüügihind jälle kiirele tõusule ja oli detsembris 44% kõrgem III kvartali keskmisest.

Tabel 5

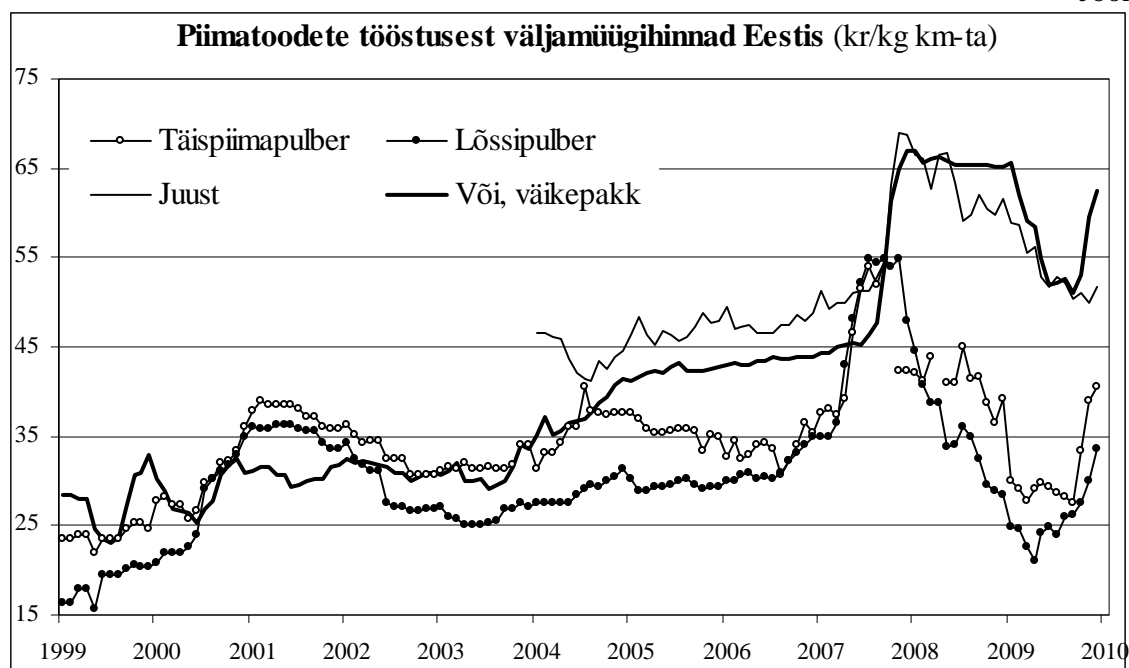
Piimatoodete tööstusest väljamüügi- ja ekspordihindade muutus Eestis 2007-2009.aastail
(tööstusest väljamüügi /ekspordihind; III kvartali ja 9 kuu keskmised, kr/kg, piimal kr/l)

	III kv 2007	III kv 2008	III kv 2009	dets 2009	9 kuud 2007	9 kuud 2008	9 kuud 2009
Piimapulber	53.73/ 53.84	42.45/ 27.39	28.08/ 32.46	40.48	41.19/ 41.72	42.21/ 36.75	28.63/ 34.22
Lõssipulber	54.67/ 52.66	34.39/ 26.05	25.89/ 26.22	33.65	46.93/ 45.98	35.86/ 32.04	24.95/ 24.46
Juust Edam	52.81/ 53.75	60.30/ 59.16	51.75/ 45.36	51.66	51.30/ 51.66	63.38/ 64.78	54.61/ 46.79
Või, 82%, 25 kg	49.29/ 48.03	47.81/ 46.86	34.85/ 34.15	47.47	43.18/ 35.95	48.13/ 46.17	32.75/ 31.40
Või, väikepakk ~200g	50.81	67.61	52.01	63.27	47.69	67.51	55.95
Piim 2,5%	6.14	7.93	5.01	5.41	5.82	8.12	5.83
Piim 3,5%	6.80	8.69	6.82	6.90	6.63	8.83	7.62
Kodujuust, 4% lisandita	31.93	36.28	34.86	34.82	29.90	36.31	35.58

Allikad: EKI, PM Kaubanduspoliitika büroo

Edam-tüüpi juustu väljamüügihind oli Eestis kõrgtasemel 2007. aasta detsembris (71.45 kr/kg) ja hakkas 2008. aasta algusest kõikuma langussuunal (joonis 13). Sama trend jätkus ka 2009. aastal. Juustu tööstusest väljamüügihind ei ole Eestis aga langenud samal määral kui mujal maailmas ja ületab Edam-tüüpi juustu hinda Saksamaal, Poolas, Suurbritannias, USA-s ja Okeaanias (tabelid 4 ja 5, joonis 12). Kuna juustu ekspordihind Eestis on langenud enam kui tööstusest väljamüügihind (9 kuu arvestuses vastavalt -27,8% ja -13,8% võrreldes eelmise aastaga), siis järelikult aitas Eesti juustutootjatel hinnataset hoida just siseturult saadud kõrgem hind. 2009. aasta II kvartalis oli juustu tööstusest väljamüügihind võrreldes I kvartaliga 6,9% madalam, III kvartalis 3,4% madalam II kvartali keskmisest. IV kvartalis juustu tööstusest väljamüügihinna langus Eestis jätkus ning detsembris oli see 0,2% madalam III kvartali keskmisest.

Joonis 13

Allikas: EKI

25-kiloses pakendis monoliitvõi tööstusest väljamüügihind Eestis ületas 2008. aasta lõpuni tugevalt Hollandi, Saksamaa ja Prantsusmaa hinda. Või hinna langustrend jätkus 2009. aastal ning madalaimal tasemel, 2009. aasta aprillis, jäi juba nimetatud riikide hinnatasemest madalamaks. Madalseisule järgnes aga või hinna kiire tõus. 2009. aasta II kvartalis oli või keskmine tööstusest väljamüügihind Eestis 2,1% kõrgem I kvartali keskmisest ning III kvartalis 9,2% kõrgem II kvartali keskmisest hinnast. Monoliitvõi tööstusest väljamüügihind jätkas tõusutrendil ka IV kvartalis ning detsembriks oli hinnatõus võrreldes III kvartali keskmisega juba 36,2% (tabel 5).

Põhiliselt siseturul müüdava väikepakendis või tööstusest väljamüügihinna langus kestis 2009. aasta juunini. Järgnes paar kuud hinnatõusu ning septembris langes hind viimaste aastate madalaimale tasemele. 2009. aasta II kvartalis oli väikepaketi või hind Eestis 12,8% madalam I kvartali keskmisest

ning III kvartalis 5% madalam II kvartali keskmisest. 2009. aasta III kvartali keskmine hind oli 23% madalam eelmise aasta sama perioodi hinnast. 9 kuu arvestuses oli hinnalangus eelmise aastaga võrreldes 17%. 2009. aasta IV kvartalis järgnes aga madalseisule koos plokkvõi hinnatõusuga kiire pakivõi kallinemine ning detsembris oli väikepakendis või tööstusest väljamüügihind juba 21,6% kõrgem III kvartali keskmisest hinnast (tabel 5, joonis 13).

Ka teiste siseturule müüdavate piimatoodete tööstusest väljamüügihinnad liikusid 2008. aastal analoogselt väikepakendis või hinnale – need püüsid 2007. aastal saavutatud kõrgel tasemel suhteliselt stabiilsed, olles vaid kerge langussuunaga ning hinnalangus kiirenes alles 2009. aasta alguses. *Joogipiimade* keskmised (kile+pure) väljamüügihinnad olid 2009. aasta II kvartalis 20,8% (2,5%-line piim) ja 9,8% (3,5%-line piim) madalamad I kvartali keskmistest hindadest. III kvartali hinnalangused võrreldes II kvartali keskmistega olid vastavalt -10,4% ja -11,2%. Madalaim hinnatase saavutati III kvartali lõpuks ning IV kvartalis pöördusid piima hinnad juba tõusutrendile. 4%-lise rasvasusega *kodujuustu* hinnalangus on olnud aeglasem, väljamüügihind oli 2009. aasta II kvartalis 2,3% madalam I kvartali keskmisest hinnast ning III kvartalis 2% madalam II kvartali hinnast. IV kvartalis kodujuustu hind muutus nii tõusu kui languse suunas ja detsembri hind oli III kvartali keskmisel tasemel.

Piimatoodete **jaehindade** kerge langus Eestis, mis algas 2008. aasta II kvartalis, jätkus 2008. aasta lõpuni ja osaliselt veel 2009. aasta alguses. 2009. aastal, kui selgus, et maailmamajanduse kriis ei möödu kiirelt, piimatoodete jaehindade langus kiirenes. II kvartali keskmised jaehinnad olid I kvartali keskmiste hindadega võrreldes olenevalt tootest 0-22,7% madalamad. Kolmandas kvartalis oli enamike piimatoodete keskmiste hindade langus II kvartaliga võrreldes 0-7,6% (sh 2,5%-line

Tabel 6

Piimatoodete jaehindade muutus Eestis 2007-2009. aastail
(III kvartali ja 9 kuu keskmised, kr/kg km-ga, piimal kr/l km-ga)

	III kv 2007	III kv 2008	III kv 2009	dets 2009	9 kuud 2007	9 kuud 2008	9 kuud 2009
Juust Edam	99.14	123.64	98.36	95.45	94.78	127.85	106.91
Või, väikepakk ~200g	76.45	99.08	84.66	91.95	73.17	100.43	90.86
Hapukoor	21.82	27.81	21.70	22.27	21.01	28.09	23.92
Kohvikoor	22.48	26.10	19.97	20.98	21.36	27.37	22.32
Kodujuust	49.22	57.23	58.03	60.09	45.85	56.85	57.54
Piim 2,5% kile	7.53	9.20	5.98	6.82	6.59	9.99	7.06
Piim 3,5% pure*	9.95	12.90	11.78	12.53	9.88	12.90	12.34
Keefir	10.30	11.90	10.31	10.45	9.73	12.13	10.91
Virsikujogurt, suur pakk*	19.57	19.23	20.63	19.63	19.01	19.84	19.37
Maasikajogurt, väike tops*	4.77	5.47	5.48	5.53	4.97	5.33	5.43
Maitsestatamata jogurt*	10.17	11.63	11.83	11.83	10.17	11.63	11.79

* kodumaiste toodete Tallinna supermarketite keskmine hind

Allikas: EKI

kilepiim -7,6%, hapukoor -5,9%, kohvikoor -5,8%, või väikepakk -4,9%, juust -4,7%, 3,5%-line purepiim -4,5%, keefir -3,7%). Kodujuustu hind ei muutunud, jogurtite hinnad tõusid. Võrreldes eelmise aasta III kvartaliga olid peaaegu kõigi piimatoodete hinnad nüüd madalamad, v.a kodujuustul, mille jaehind võrreldes aastatagusega tõusis aastaga 1,4% ning jogurtid, mis kallinesid 0,3-7,3%.

2009. aasta 9 kuu arvestuses olid piimatoodete keskmised jaehinnad Eestis 2-29% madalamad aasta varasema perioodi keskmistest. Suurem oli hinnalangus seejuures 2,5%-lise rasvasusega kilepiimal (-29%), kohvikoorel (-18,5%), juustul (-16%). Vähem alanes 3,5%-lise rasvasusega purepakis piima hind (-4%) ja suure paki jogurti hind (-2,4%). Aastaga kallinesid aga vaadeldud toodetest kodujuust (+1,2%), maitsestatamata jogurt (+1,3%) ja topsijogurt (+1,8%).

2009. aasta III kvartali lõpus piimatoodete jaehindade langus lõppes ja asendus IV kvartalis tõusutrendiga. Detsembris olid praktiliselt kõigi piimatoodete jaehinnad kõrgemad III kvartali keskmistest hindadest, erandiks olid juust ja suure paki jogurt, mis odavnesid ning maitsestatamata ja topsijogurt, mille hind jäi praktiliselt III kvartali tasemele (tabel 6).

Piimatoodete jaehinnad alanesisid 2009. aastal ka teistes EL liikmesriikides. 2009. aasta septembris olid enamuse Euroopa pealinnade supermarketites piimatooted odavamad kui aasta tagasi (tabel 7, joonised 14-16). Kuid hinnatasemed on riigiti erinevad. Piima ja või hinnad olid Tallinnas teiste

Tabel 7

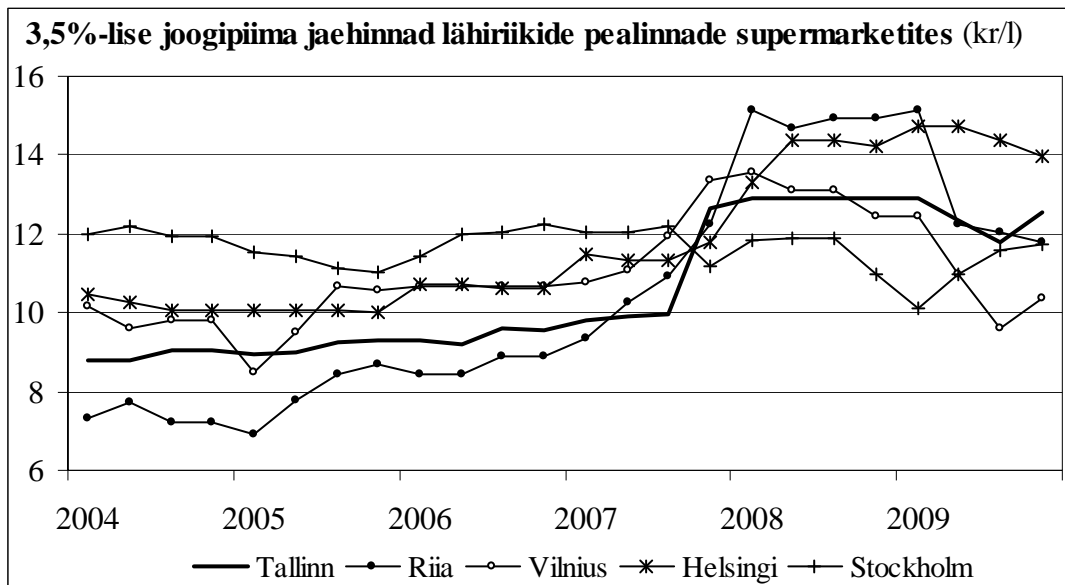
Piimatoodete jaehinnad Euroopa pealinnade supermarketites sept. 2009.a (kr)

Toode	Piim, 3,5%	Või, 80-82,5%	Juust, Edam, Gouda	Kohvikoor, 10%	Virsikujogurt	Maitsestatamata jogurt	Zott, Danone topsijogurt	Valgehallitusjuust Brie President
Kogus	1 liiter	200g	1 kg	0,2 liitrit	1 kg	0,5 kg	125g	1 kg
Tallinn	11.78	16.41	88.74	3.08	20.63	11.83	3.77	203.00
Riia	12.02	20.26	86.60	10.02	20.04	x	7.24	172.98
Vilnius	9.62	14.73	77.07	12.01	25.31	12.51	x	158.56
Varssavi	8.46	10.59	56.47	6.07	x	8.89	3.31	113.42
Praha	9.20	10.56	95.90	10.29	32.66	9.33	5.34	128.99
Bratislava	12.64	20.02	67.57	14.10	34.22	13.62	5.12	173.65
Budapest	12.51*	22.85	92.13	x	x	14.06	x	x
Helsingi	14.39	27.69*	129.58	11.16*	27.12	17.47	10.17	243.30
Berliin	11.50	15.30	136.20	7.29*	30.62	9.02	5.87	x
Amsterdam	14.08	12.88	116.20	13.24	24.25	8.81	x	155.68
Stockholm	11.56	22.07	107.75	12.21	22.97	15.34	5.36	178.82

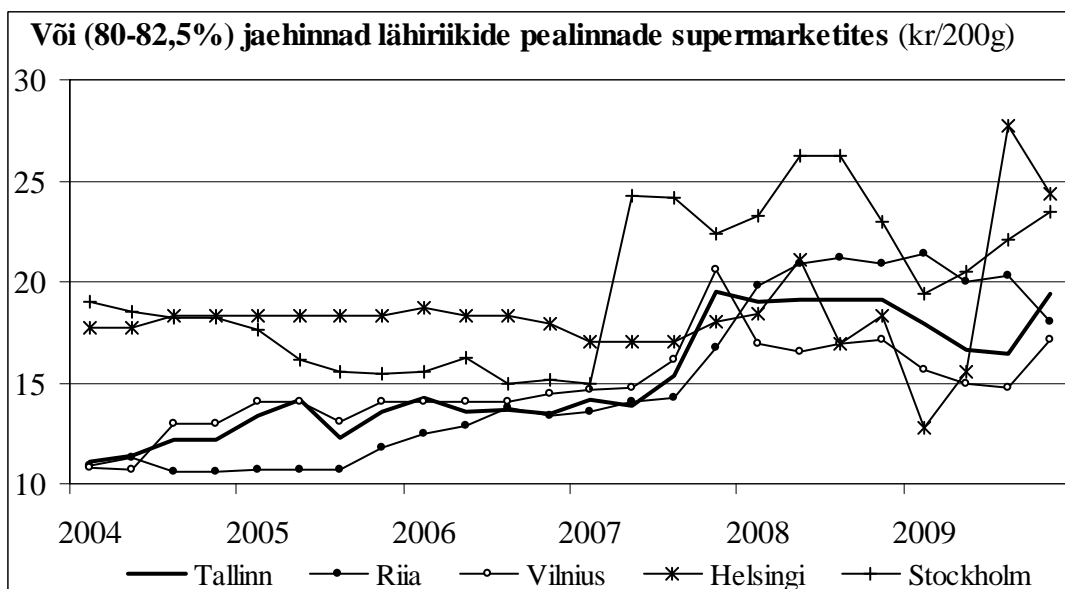
***Riia:** Mertingeri jogurt; **Varssavi:** kohvikoor 12%, Danone jogurt; **Praha:** virsikujogurt 150g, ümberarvutus maitsestatamata jogurt 150g; **Budapest:** piim 2,8%, virsikujogurt 150g, maitsestatamata jogurt 200g; **Helsingi:** kohvikoor 19%, või 500g ü.a.; **Berliin:** maitsestatamata jogurt ü.a. 150g ja virsikujogurt 500g; **Stockholm:** kohvikoor 12%.

Ümberarvutused erinevatelt pakendi suurustelt (kasutatud on lähima suurusega pakendi hindasid)

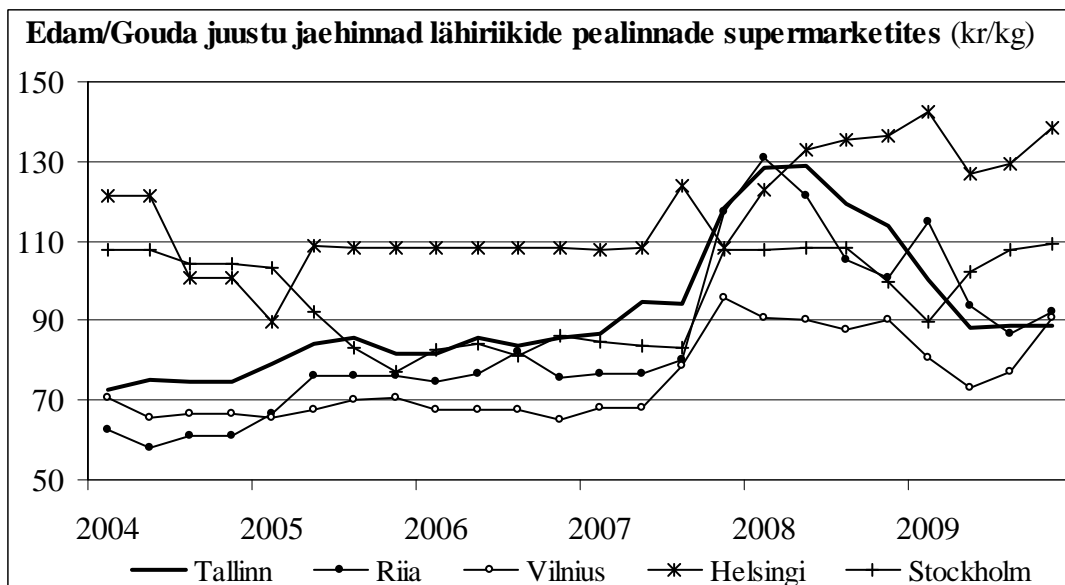
Allikas: EKI

Joonis 14

Joonis 15

Joonis 16

pealinnade hulgas keskmisel tasemel, juust oli Tallinnast odavam Riias, Vilniuses, Varssavis ja Bratislavas. Kohvikoor oli kõige odavam Tallinnas, võrreldes aastatagusega kallines see Riias, Vilniuses, Bratislavas ja Amsterdavis. Virsikujogurt oli Tallinnast odavam vaid Riias, kuid valgehallitusjuust oli Tallinnast kallim vaid Helsingis.

Tabel 8

Piima keskmised kokkuostuhinnad Euroopa Liidu riikides, USA-s ja Uus-Meremaal
(kr/kg km-ta)

	2007 9 kuud	2008 9 kuud	2009 9 kuud	2007 III kv	2008 III kv	2009 III kv	2009 nov
Belgia	4.88	5.22	3.47	5.76	4.67	3.45	4.49
Bulgaaria	3.63	4.92	3.95	4.10	4.85	3.81	4.15
Tšehhi	4.29	5.44	3.47	4.45	4.99	3.53	3.77
Taani	4.56	5.84	3.98	4.72	5.94	3.83	4.04
Saksamaa	4.68	5.44	3.63	5.42	5.27	3.46	3.99
Eesti	3.96	4.77	3.23	4.16	4.41	3.04	3.55
Kreeka	5.70	6.85	5.94	6.02	6.71	5.75	5.76
Hispaania	4.79	6.10	4.54	4.97	5.71	4.28	4.10
Prantsusmaa	4.62	5.80	4.65	5.06	5.86	4.69	4.49
Iirimaa	4.97	5.65	3.69	6.01	5.25	3.65	4.48
Itaalia	5.20	6.03	4.79	5.29	6.19	4.56	4.75
Küpros	6.41	7.66	7.99	6.40	7.82	7.92	8.00
Läti	3.83	4.88	2.77	4.00	3.99	2.51	3.42
Leedu	3.40	4.13	2.62	3.45	3.62	2.47	3.65
Luksemburg	5.13	5.98	4.13	5.81	5.75	3.77	3.82
Ungari	4.26	5.25	3.25	4.26	5.04	3.23	3.70
Holland	4.63	5.64	3.90	5.44	5.63	4.08	4.95
Austria	5.46	6.20	4.48	5.30	5.86	4.00	3.95
Poola	4.32	4.99	3.34	4.58	4.74	3.47	3.95
Portugal	4.58	5.82	4.58	4.88	5.48	4.25	4.44
Sloveenia	4.22	5.15	4.09	4.28	5.10	3.78	3.99
Slovakkia	4.40	5.25	3.08	4.40	4.96	3.08	3.94
Soome	5.64	6.90	6.23	6.08	7.70	5.99	6.39
Rootsi	4.55	5.72	3.95	4.68	5.78	4.03	4.49
Suurbritannia	4.25	4.97	4.01	4.73	5.05	4.09	3.87
EL-15	4.91	5.88	4.40	3.53	5.79	4.26	4.53
EL-10	4.34	5.23	3.76	4.44	4.96	3.67	4.22
EL-25	4.66	5.61	4.11	4.97	5.46	3.99	4.35
USA	4.98	4.55	3.00	5.68	4.47	3.02	3.66
Uus-Meremaa	3.28	4.25	2.63	4.12	3.80	2.76	3.52

Allikad: Euroopa Komisjon, SA

Toorpiima **kokkuostuhindade** tõus lõppes EL-is 2007. aasta viimastel ja 2008. aasta esimestel kuudel. Vaid üksikutes riikides (Taani, Itaalia, Soome) jätkus hinnatõus 2008. aasta kolmanda kvartali lõpuni ning Küprosel koguni 2009. aasta I kvartali lõpuni. Hinnalanguse lõpp oli samuti riigiti erinev, kuid langes valdavalt 2009. aasta II ja III kvartalis. 2009. aasta 9 kuu keskmine tase jäi siiski madalamaks 2008. aasta 9 kuu keskmisest hinnast, seda nii kõigi riikide osas (v.a Küpros) kui ka EL-25 keskmisena. 2009. aasta III kvartali keskmine piima kokkuostuhind oli enamuses EL-i riikidest madalam kui 2008. aasta III kvartalis (EL-25 keskmine hind -27%).

Tabel 9

Piima* keskmised kokkuostuhinnad Euroopa Liidu mõningates suurtööstustes,
(kr/kg)

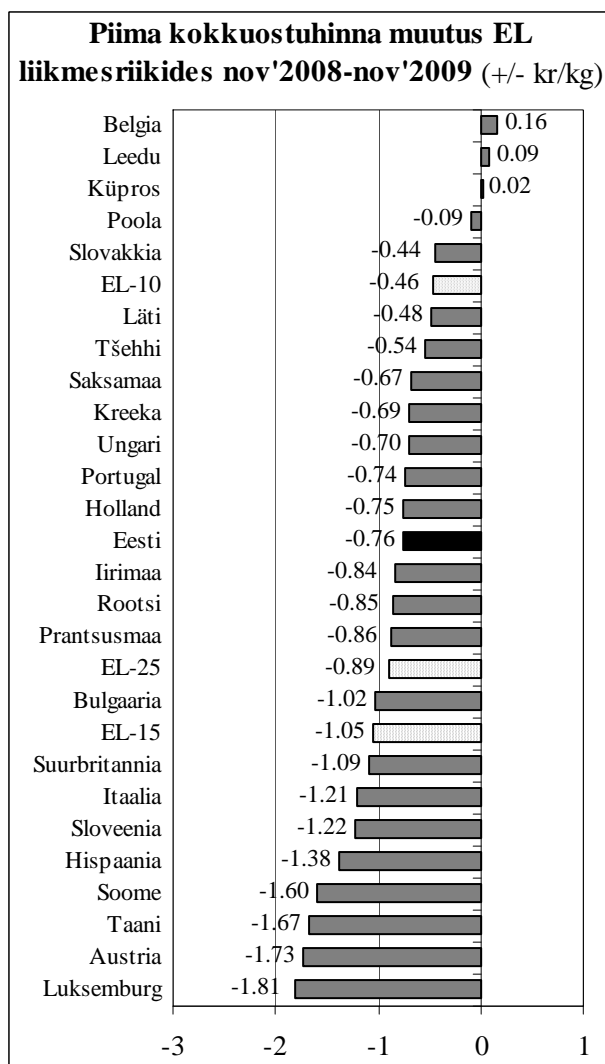
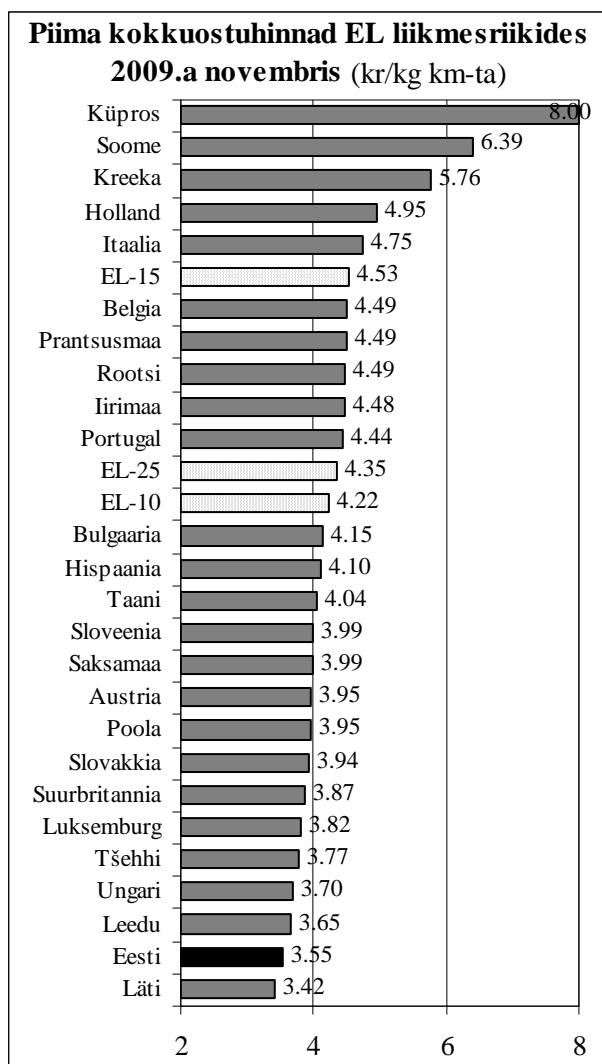
	III kv 2007	III kv 2008	III kv 2009	Nov 2009	9 kuud 2007	9 kuud 2008	9 kuud 2009
Begomilk, Belgia	5.84	4.73	3.74	4.62	5.04	5.34	3.63
Humana Milch Union, Saksamaa	5.52	5.54	3.63	4.35	4.80	5.61	3.80
Nordmilch, Saksamaa	5.54	5.08	3.48	4.20	4.68	5.16	3.53
Arla Foods Taani	4.55	5.80	3.83	4.04	4.40	5.67	3.95
Hämeenlinnan O., Soome	5.60	7.12	6.02	6.02	5.06	6.25	5.98
Bongrain CLE, Prantsusmaa	4.85	5.61	4.63	4.26	4.56	5.69	4.74
Danone, Prantsusmaa	5.21	5.98	4.82	4.50	4.70	5.84	4.76
Lactalis, Prantsusmaa	4.83	5.62	4.64	4.31	4.54	5.66	4.70
Sodiaal, Prantsusmaa	5.11	5.96	5.07	4.23	4.45	5.67	4.73
First Milk, Suurbritannia	4.35	5.06	3.88	3.77	3.89	4.84	3.83
Glanbia, Iirimaa	5.60	4.93	3.30	3.94	4.93	5.59	3.57
Kerry Agribusiness, Iirimaa	5.68	4.98	3.42	3.73	4.77	5.41	3.58
Royal Friesland Campina, Holland	5.23	5.27	3.88	4.95	4.41	5.30	3.69
Suurtööstuste keskmine EL-s	5.19	5.50	4.10	4.37	4.59	5.50	4.10

* baasiline piim 4,2% rasva, 3,35% valku, SCC 24,999, TBC 24,999

Allikas: LTO

Olenevalt riigist, on alates 2009. aasta II või III kvartalist piima kokkuostuhinnad EL-is taas tõusutrendil. Novembris oli enamuses EL-i riikidest (välja arvatud Hispaania, Prantsusmaa, Austria, Suurbritannia) piima hind juba kõrgem III kvartali keskmisest näitajast. EL-25 keskmisena oli hinnatõus 9%. Samal ajal oli USA-s ja Uus-Meremaal hinnatase Euroopast madalam vastavalt 21% ja 27,5%. Kui 2009. aasta III kvartali keskmine piima kokkuostuhind oli EL-is Eestist madalam vaid Lätis ja Leedus, siis novembris oli Leedu hinnatase juba Eestist kõrgem ja seega langes Eesti oma piima kokkuostuhindade tasemega pingereas Läti ees eelviimasele kohale.

Allikas: Euroopa Komisjon

Väliskaubandus

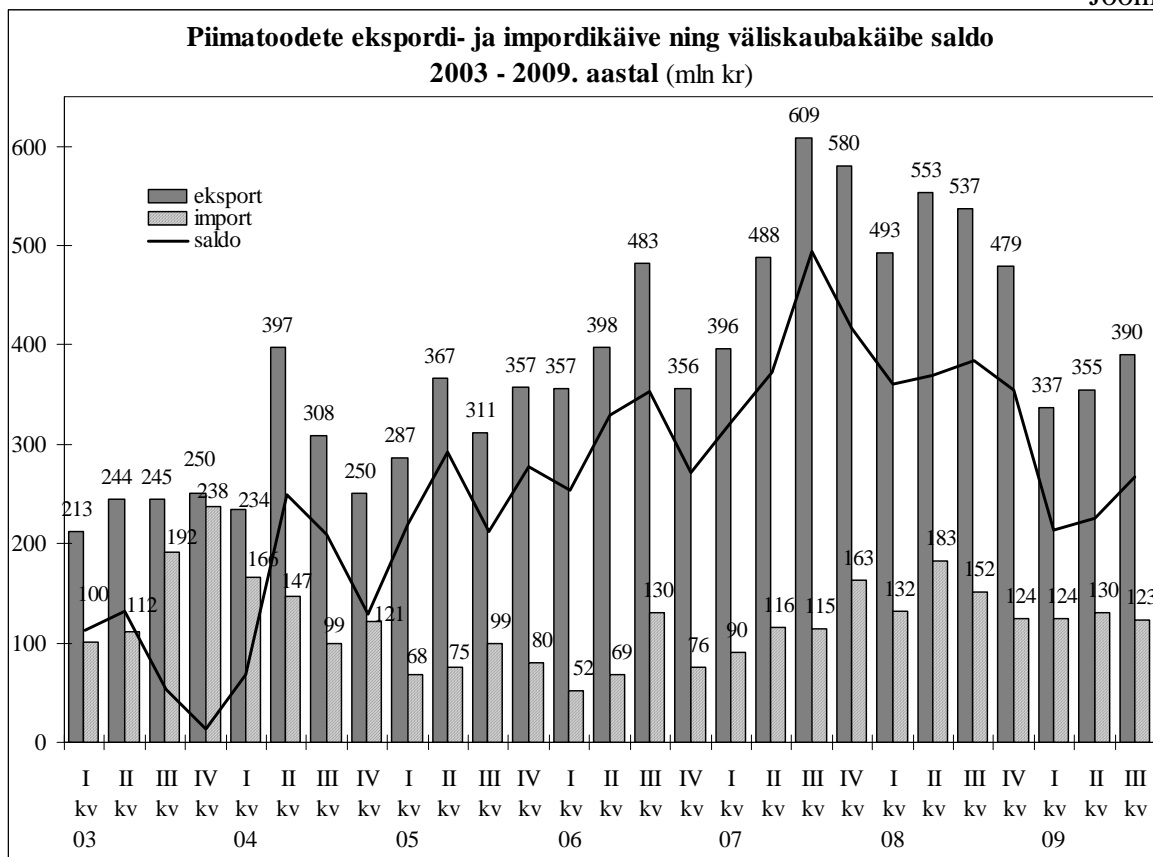
Piimatoodete hinnad on nii EL-i turul kui maailmaturul tõusmas. Kasvamas on ka piimatoodete eksport EL-ist. Eestis oli piimatoodete ekspordikäive 2009. aasta III kvartalis 390 mln krooni, mis on 35 mln krooni võrra ehk 9,9% rohkem kui II kvartalis. Samal ajal vähenes piimatoodete impordikäive 130 mln kroonilt II kvartalis 123 mln kroonile III kvartalis ehk langus oli -5,4%. Seega väliskaubavahetuse positiivne saldo kasvas III kvartalis võrreldes II kvartaliga 18,7%.

Üldises põllumajandussaaduste väliskaubanduses moodustas piimatoodete eksport 2009. aasta 9 kuul 15,2% põllumajandussaaduste kogueksportidist ja import 3,5% koguimportidist.

2009. aasta 9 kuu ekspordikäive (1081,8 mln kr) on 2008. aasta 9 kuu ekspordikäibega (1582,6 mln kr) võrreldes 31,6% väiksem. 2009. aasta 9 kuu impordikäibe (377,1 mln kr) vähenemine

võrreldes eelmise aasta sama perioodiga (467,2 mln kr) on 19,3%. 9 kuu väliskaubavahetuse positiivne saldo vähenes aastatagusega võrreldes 36,8%. Sealjuures vähenes kaubavahetuse positiivne saldo EL liikmesriikidega 44,1% ja kolmandate riikidega 8,1%.

Joonis 18

Allikas: PM Kaubanduspoliitika büroo

2009. aasta 9 kuu ekspordikäibest (1081,8 mln kr) 79,8% moodustas eksport EL-i liikmesriikidesse (863,6 mln kr) ja 20,2% piimatoodete ekspordist läks väljapoole Euroopa Liitu (218,2 mln kr). Kusjuures ekspordikäive vähenes aasta varasema perioodiga võrreldes kiiremini EL-i liikmesriikidesse (-35,6%) kui kolmandatesse riikidesse (-9,5%). Ekspordikäive vähenes peamiselt piima, lõssipulbri, jogurti ja vadakutoodete ekspordikoguste vähenemise tõttu. Möödunud aastast eksporditi koguseliselt rohkem jäätist, piimapulbrit, võid ning juustu ja kohupiima. Samas alanesid ka peaaegu kõigi piimatoodete ekspordihinnad. Vaid piima ekspordihind oli mullusest 3,8% kõrgem.

Enim (11,6 korda) vähenes 2009. aasta 9 kuu arvestuses võrreldes eelmise aasta sama perioodiga rõõsa piima ekspordikogus. Kuna ka piima ekspordihind alanes 12,7%, siis piima ekspordikäibe vähenemine oli 13,2-kordne. 21-45%-lise koore ekspordikogus vähenes 2 korda ja kuigi koore ekspordihind tõusis 3,8% oli käive 2009. aasta 9 kuuga ligi poole väiksem kui eelmisel aastal. Lõssipulbri ekspordikogus vähenes aastaga 36%, ekspordihind alanes 23,7% ning käibe vähenemine oli 2-kordne. Jogurti ekspordihind oli 2009. aasta 9 kuu arvestuses kümnendiku võrra

Tabel 10

Piimatoodete põhieksport 2008-2009. aasta 9 kuul

	jaan-sept 2008			jaan-sept 2009			Ekspordikoguse muutus 2009/08 +, - %
	Kogus tonni	Summa, tuh kr	Hind kr/kg	Kogus tonni	Summa, tuh kr	Hind kr/kg	
Piim, koor, lõss	50292	265103	5.27	8590	44528	5.18	-5,9 korda
sh piim 1-6%	45655	222677	4.88	3947	16812	4.26	-11,6 korda
koor 21-45%	1980	34752	17.55	988	17982	18.21	-2 korda
Kondenseeritud piim, pulber	8421	280601	33.32	7318	215105	29.39	-13,1
sh lõssipulber	4601	147396	32.04	2946	72038	24.46	-36,0
piimapulber	3226	118541	36.75	3909	133767	34.22	21,2
Hapendatud piimatooted	6602	129361	19.59	6518	92435	14.18	-1,3
sh jogurt	4401	73088	16.61	3819	57407	15.03	-13,2
Vadakutooded	6611	53333	8.07	5657	42193	7.46	-14,4
sh vadakupulber	6432	49048	7.63	5568	40208	7.22	-13,4
Või ja piimarasvad	3184	148783	46.73	3433	107753	31.39	7,8
sh või	3090	142677	46.17	3412	107132	31.40	10,4
Juust, kohupiim	10400	609536	58.61	11522	506657	43.97	10,8
sh naturaalne juust	7259	470194	64.78	8116	379718	46.79	11,8
värskejuust-kohupiim	3012	130116	43.21	3239	117325	36.22	7,5
Jäätis	506	22061	43.61	1090	35855	32.91	2,2 korda
Piimatooted kokku	x	1508778	x	x	1044526	x	x
Käive rahas, ilma kaubalise katteta	x	73822	x	x	37274	x	x
KOKKU	x	1582600	x	x	1081800	x	-31,6*

*Ekspordikäibe muutus

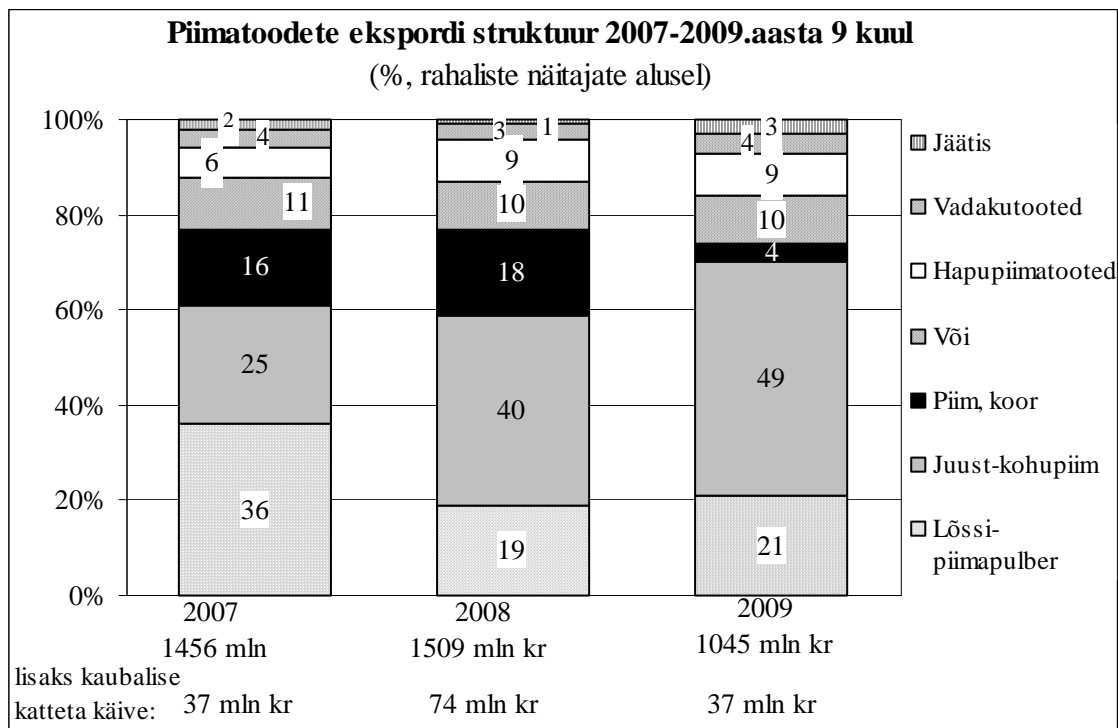
Allikas: PM Kaubanduspoliitika büroo

madalam kui eelmisel aastal, ekspordikogus 13,2% väiksem ning ekspordikäive 22% väiksem. Vadakutoodete eksport vähenes 14,4%, hind alanes 7,6% ning ekspordikäive vähenes 21%.

Enim suurenes 2009. aasta 9 kuu ekspordikogus jäätise osas (2,2 korda), mis vaatamata hinna 25%-lisele alanemisele tagas ekspordikäibe 62,5%-lise suurenemise. 12,8% suurenes ka piimapulbri ekspordikäive, seda tänu ekspordikoguse 21,2%-lisele kasvule ning vaatamata hinna 6,7%-lisele alanemisele. Kümnendiku võrra suurenesid eelmise aastaga võrreldes ka või ning juustu ja kohupiima ekspordikogused, kuid ekspordihinna alanemise tõttu jäid käibed mullusest väiksemaks.

Tähtsamad eksporditüübid olid 2009. aasta 9 kuul naturaaluust (36% piimatoodete ekspordikäibest), täispiimapulber (13%), värske juust ja kohupiim (11%), või (10%), hapupiimatooted (9%) ning lõssipulber (7%). Vadakutoodete osakaal ekspordikäibes oli 4% ja jäätisel 3%.

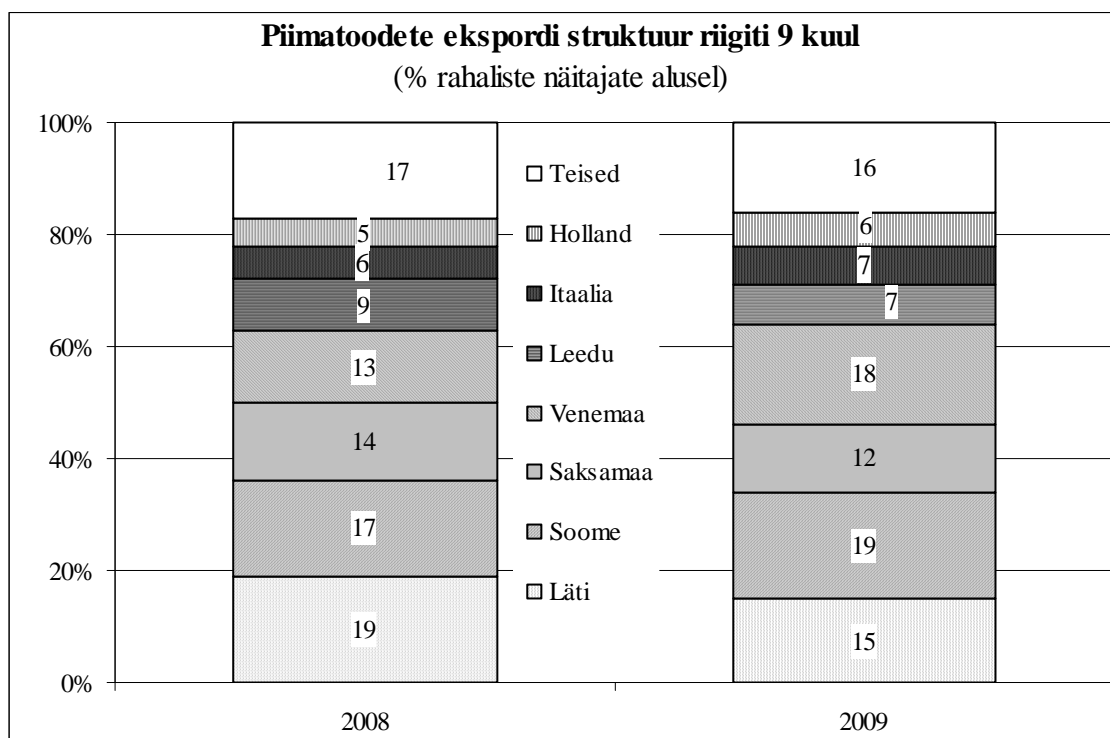
Joonis 19

Allikas: PM Kaubanduspoliitika büroo

Piimatoodete ekspordi sihtriikidest on aastaga vähenenud kõige enam käive Lähti (-45%, -132 mln kr). Selle tagajärjel vähenes Läti osakaal piimatoodete ekspordikäibes 15%-le aasta varasemalt 19%-lt (joonis 20) ja langes tähtsaimast sihtturust Soome ja Venemaa järel kolmandale kohale. Ekspordikäive vähenes vaadeldud perioodide võrdluses ka Saksamaale (-42%, -91 mln kr) ja Soome (-25%, -66 mln kr), kuigi Soome koht ekspordiriikide pingereas tõusis. Käibelangus oli ka Leedu suunal (-45%, -65 mln kr) ning viiendiku võrra vähenes piimatoodete müük Hollandisse ja Itaaliasse. Eksport Venemaale suurenes aastatagusega võrreldes vaid 0,3 mln krooni võrra, kuid Venemaa osakaal piimatoodete ekspordikäibes suurenes 5%-punkti võrra 18%-ni. Eksport Lähti vähenes peamiselt rõõsa piima ekspordi ligi 6-kordse vähenemise arvel. Samuti vähenes eksport Leetu rõõsa piima ekspordikoguse ligi 16-kordse vähenemise arvel.

Kolmandatesse riikidesse eksporditi piimatooted Eestist 2009. aasta 9 kuul kokku 218,2 mln krooni väärtuses, millest 91% oli ekspordikäive Venemaale (18% Eesti kogu piimatoodete ekspordikäibest). Ekspordikäibest kolmandatesse riikidesse moodustas juust 65%, vadakutooded 14%, või 10%. Sealjuures müüdi Venemaale 40% Eesti naturaaluustu, 76% vadakutoodete, 16% või, 12% piima ja koore ekspordikogusest.

Allikas: PM Kaubanduspoliitika büroo

Tabel 11

Põhiliste piimatoodete põhieksporti struktuur riikide lõikes 2009.a 9 kuul
(% vastava tootegrupi ekspordikogusest)

Piim, lõss, koor (EKN 0401)	Lõssipulber (040210)	Jogurt (040310)	Või (040510)	Juust (040690)
2003 – 1938 t	2003 – 6010 t	2003 – 897 t	2003 – 4515 t	2003 – 4892 t
2004 – 4397 t	2004 – 9562 t	2004 – 1770 t	2004 – 6819 t	2004 – 2862 t
2005 – 6498 t	2005 – 6365 t	2005 – 3326 t	2005 – 2627 t	2005 – 5899 t
2006 – 47624 t	2006 – 4708 t	2006 – 3330 t	2006 – 1962 t	2006 – 6303 t
2007 – 35327t	2007 – 7451 t	2007 – 4008 t	2007 – 4600 t	2007 – 5447 t
2008 – 50292 t	2008 – 4601 t	2008 – 4401 t	2008 – 3090 t	2008 – 7259 t
2009 – 8590 t	2009 – 2946 t	2009 – 3819 t	2009 – 3412 t	2009 – 8116 t
Läti 69	Saksamaa 34	Soome 52	Saksamaa 33	Venemaa 40
Venemaa 12	Holland 21	Leedu 22	Läti 18	Soome 28
Leedu 10	Soome 9	Läti 19	Holland 17	Itaalia 17
Soome 9	Läti 8	Rootsi 7	Venemaa 16	Austria 7
	Suurbritannia 7		Soome 7	Läti 3
	Leedu 7		Norra 4	Teised 5
	Teised 14		Teised 5	

Allikas: PM Kaubanduspoliitika büroo

Piimatoodete **impordikäive** oli 2009. aasta 9 kuul 377,1 mln krooni, mis on 19,3% (-90,1 mln kr) väiksem kui eelmise aasta samal perioodil (tabel 12). Käibe vähenemine on tingitud enamuse toodete impordikoguste vähenemisest ning impordihindade alanemisest. Võrreldes aastatagusega suurenesid vaid piimapulbri (2,3 korda), jäätise (+20%) ja naturaaluustu (+19,3%) impordikogused.

Tabel 12

Piimatoodete põhiimport 9 kuul 2008 ja 2009

	jaan-sept 2008			jaan-sept 2009			Impordikoguse muutus 2009/08 +, - %
	Kogus tonni	Summa, tuh kr	Hind kr/kg	Kogus tonni	Summa, tuh kr	Hind kr/kg	
Piim, koor, lõss	1782	22721	12.75	1594	22186	13.92	-10,5
sh piim 1-6%	1347	12382	9.19	664	5988	9.02	-2 korda
Kondenseeritud piim, pulber	2818	65615	23.28	3005	56826	18.91	6,6
sh lõssipulber	1026	25828	24.90	810	18193	22.47	-21,1
piimapulber	494	12760	25.81	1112	25118	22.60	2,3 korda
Hapendatud piimatooted	3806	107750	28.31	2291	54979	24.00	-39,8
sh jogurt	1618	41721	25.79	1200	30498	25.42	-25,8
Vadakutooted	2947	53574	18.18	2192	39130	17.85	-25,6
sh vadakupulber	2651	50417	19.02	1895	35835	18.91	-28,5
Või ja piimarasvad	176	9069	51.41	166	8073	48.54	-5,7
sh või	176	9067	51.41	166	8050	48.50	-5,7
Juust, kohupiim	2300	147232	64.01	2419	125836	52.02	5,2
sh naturaalne juust	1414	95667	67.65	1687	85117	50.46	19,3
Jäätis	800	30648	38.31	960	31731	33.05	20,0
Piimatooted kokku	x	436609	x	x	338761	x	x
Käive rahas, kaubalise katteta	x	30591	x	x	38339	x	x
KOKKU	x	467200	x	x	377100	x	-19,3*

*Impordikäibe muutus

Allikas: PM Kaubanduspoliitika büroo

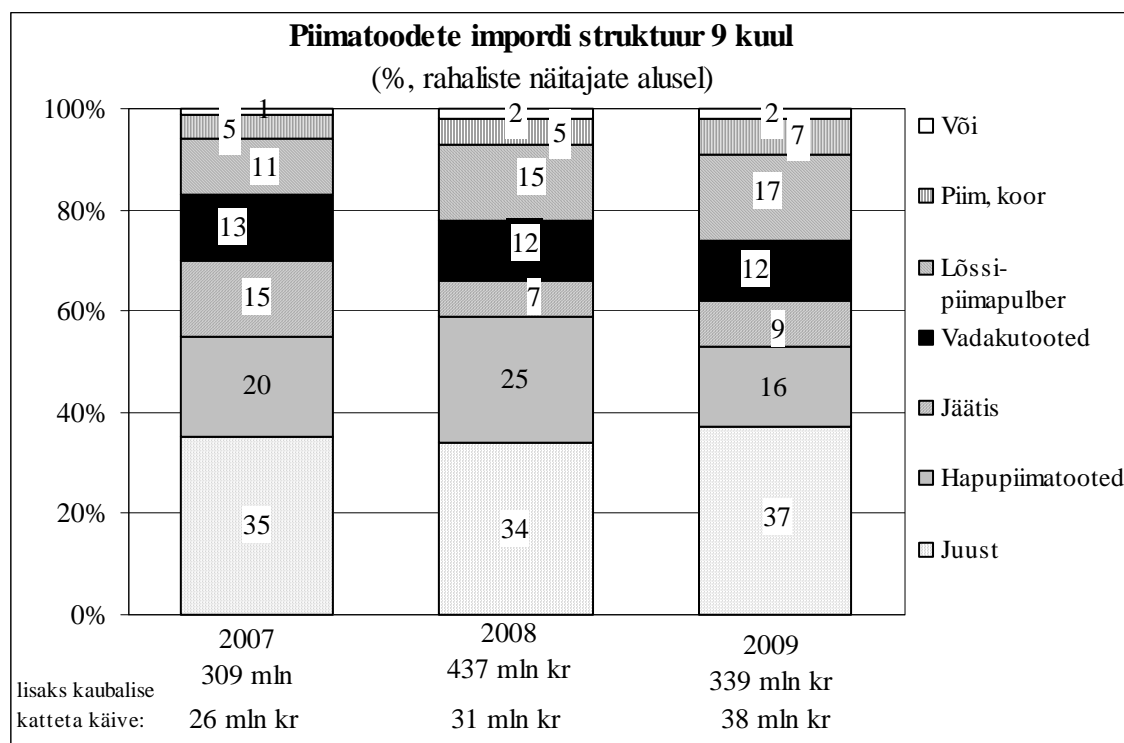
Impordikäibest 97,2% tuli EL-i teistest liikmesriikidest ja 2,8% oli sissevedu väljastpoolt EL-i ehk kolmandatest riikidest. Import EL-i liikmesriikidest vähenes eelmise aasta sama perioodiga võrreldes 18,9% (-85,6 mln kr), vähenemine tunduvalt väiksema impordikäibega kolmandatest riikidest (2009.a 9 kuu käive 10,4 mln kr) oli 30,2% (-4,5 mln kr). 2009. aasta 9 kuu impordikäibest moodustas 37% juustu-kohupiimatoodete import, 17% lõssi- ja piimapulber. Hapupiimatoodete osakaal langes eelmise aasta 25%-lt 16%-le. Vadakutooteid toodi Eestisse 39,1 mln krooni eest, mis on 12%

piimatoodete impordikäibest. Jäätise osakaal impordikäibes kasvas 7%-lt 9%-le, piimal-koorel 5%-lt 7%-le, või import oli endiselt tühine - 2% piimatoodete impordikäibest.

Eestile suuremateks piimatoodete impordipartneriteks olid vaadeldud perioodil Poola, kust piimatoodete impordikäive oli 80,6 mln krooni ja osakaal piimatoodete kogu impordikäibes 21,4% ning Läti impordikäibega 60,7 mln krooni ja osakaaluga 16% (joonis 22). Soomest toodi Eestisse piimatooteid 49,3 mln krooni eest (osakaal 13% piimatoodete impordikäibest) ja Saksamaalt 45,1 mln krooni eest (12%).

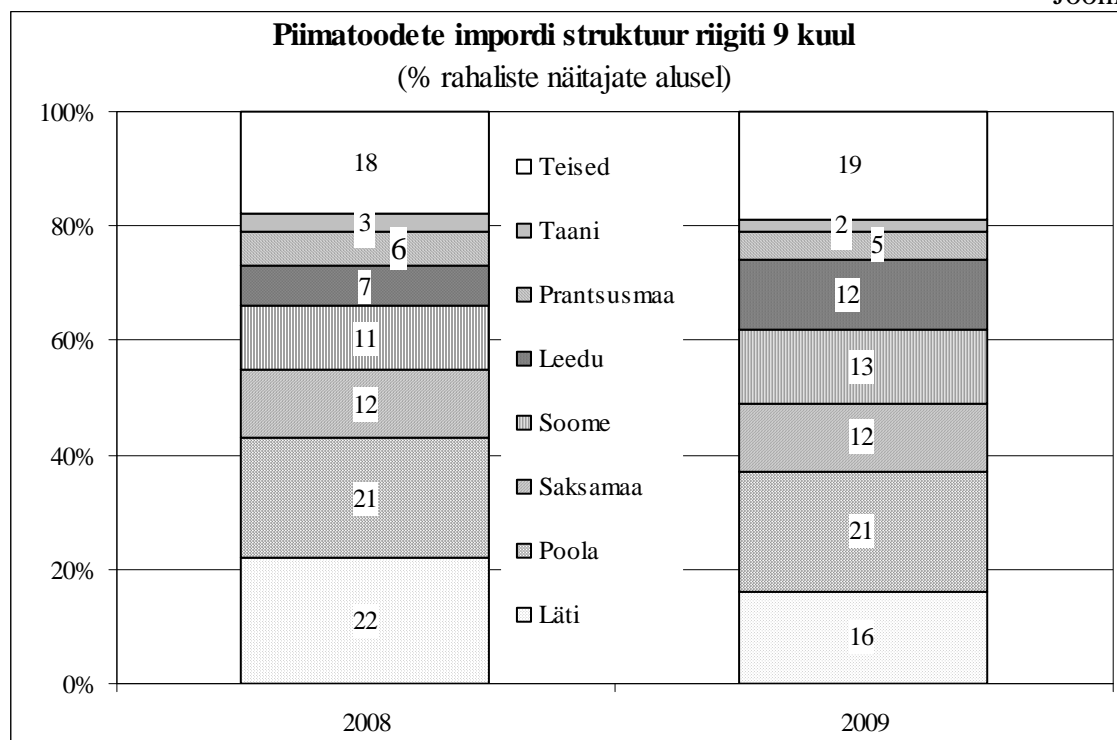
Aasta jooksul vähenes import kõige kiiremini Lätist (-42%, -43,1 mln kr.). Lätist vähenes rõõsa koore ja piima import 44% ning lõssipulbri import 56%. 2009. aasta 9 kuuga toodi Lätist 50% piima-koore impordist, 20% lõssipulbri impordist, 36% võiimpordist, 18% juustu ning 8% jäätise impordist. Import Poolast vähenes 18,8 mln krooni võrra ehk 18,9%, Saksamaalt 9,8 mln krooni võrra ehk 17,8% ning Soomest 2,2 mln krooni võrra ehk 4,3%. Impordikäive Leedust suurenes kolmandiku võrra ning osatähtsus impordikäibes suurenes eelmise aasta 7%-lt 12%-le.

Joonis 21

Allikas: PM Kaubanduspoliitika büroo

Kolmandatest riikidest toodi Eestisse piimatooteid kokku 10,4 mln krooni eest – peamiselt Norrast 176,5 tonni juustu (5,6 mln krooni eest) ning Venemaalt 109 tonni jäätist (3,4 mln krooni eest).

Allikas: PM Kaubanduspoliitika büroo

Tabel 13

Põhiliste piimatoodete põhiimpordi struktuur riikide lõikes 9 kuul 2009

(% vastava tootegrupi impordikogusest)

Piim, koor (0401)		Lõssipulber (040210)		Või (040510)		Juust (040690)		Jäätis (2105)	
2003 – 2015 t		2003 – 3651 t		2003 – 5026 t		2003 – 1442 t		2003 – 913 t	
2004 – 4379 t		2004 – 1105 t		2004 – 2945 t		2004 – 2081 t		2004 – 1245 t	
2005 – 1130 t		2005 – 91 t		2005 – 55 t		2005 – 1792 t		2005 – 1216 t	
2006 – 277 t		2006 – 281 t		2006 – 105 t		2006 – 891 t		2006 – 1182 t	
2007 – 869 t		2007 – 274 t		2007 – 72 t		2007 – 973 t		2007 – 1366 t	
2008 – 1782 t		2008 – 1026 t		2008 – 176 t		2008 – 1414 t		2008 – 800 t	
2009 – 1594 t		2009 – 810 t		2009 – 166 t		2009 – 1687 t		2009 – 960 t	
Läti	50	Soome	59	Läti	36	Saksamaa	22	Leedu	52
Leedu	31	Läti	20	Soome	34	Läti	18	Soome	22
Prantsusmaa	12	Saksamaa	11	Poola	16	Poola	13	Venemaa	11
Saksamaa	6	Prantsusmaa	6	Leedu	12	Soome	12	Läti	8
Teised	1	Taani	2	Teised	2	Norra	10	Tšehhi	5
		Poola	2			Holland	10	Prantsusmaa	2
						Iirimaa	8		
						Leedu	5		
						Teised	2		

Allikas: PM Kaubanduspoliitika büroo

Maailmaturg

Maailma majandus on kosumas. OECD hinnangul kasvab globaalne koguprodukt 2010. aastal 3,4%. See suurendab ka piimatoodete nõudlust ning piimatoodete hinnad maailmaturul tõusevad. Hinnatõusu hakkab mõnevõrra pidurdama sekkumisladudesse ostetud piimatoodete müük, sh EL-is, kuid seda püütakse teha ettevaatlikult ja järk-järguliselt.

Piimatoodete maailmaturul on hinnad tõusnud, sest piimatoodete pakkumine on Austraalias ja Uus-Meremaal vähenenud prognoositust enam. Pakkumine on hakanud langema isegi USA-s. Samas maailmaturul ühtset turutrendi praegu pole, Okeaanias on hinnad enamasti tõusnud, samas EL-is peale tõusu uuesti alanenud.

USA Põllumajandusministeerium on otsustanud oma piimatootjaid toetada ning eraldanud 630 mln krooni valmisolekuks osta koduturult juustu ning kasutada seda toiduabina. Lisaks alustatakse toetuste maksmist tootjatele, et kompenseerida madalat piima kokkuostuhinda. Tootjatele makstakse ligikaudu 7,4 Eesti senti kilo kokkuostetud piima kohta. Kokku makstakse toetust 2,7 tuh tonni piima eest.

2009. aastal oli USA-s piima kokkuostuhind keskmiselt 3 kr/kg ümber, aasta tagasi 4.40 kr/kg ümber. Makstav toetus ei tee seda vahet küll tasa, kuid aitab valitsuse arvates vältida mõningaid tootjate pankrotte.

Viimase aastaga vähenes USA-s piimatoodang 1%, kuid lehmade arv kahanes 2,6%. Need vähenevad edasi, kuni piima kokkuostuhind hakkab taas tõusma.

Hiinas leiti 2009. aasta novembris uuesti piimapulbrist melamiini. Politsei konfiskeeris 5 tonni piimapulbrit ning vahistas 3 sellega seotud isikut.

Euroopa Liit

EL-i piimaturul on olukord praegu üldiselt stabiilne. Sügis-talvised hinnatõusud on peatunud (või hind 47 kr/kg, täispiimapulber 40 kr/kg), peale detsembri alguse väikest hinnakorrektsiooni on lõssipulbri hind 32 kr/kg. Juustude hinnad, mis sügisese hinnatõusuga enamasti kaasa ei läinud, püsivad enam-vähem endisel tasemel (Edam juust 42 kr/kg, Cheddar 36.50 kr/kg).

Sekkumisladudesse pole võid 2009. aasta septembrist alates enam ostetud. Eraladustamisel on 2010. aasta 7. jaanuari seisuga veel 26,6 tuh tonni võid. Lõssipulbrit pole alates oktoobri keskpaigast lattu ostetud.

Taani spetsialistide arvates peaks piimatootjate olukord 2010. aastal oluliselt paranema, sest intressid on Taanis madalal ning piimatoodete hinnad maailmaturul tõusuteel. Praegused prognoosid on oluliselt paremad kui 2009. aasta septembris. Uued prognoosid baseeruvad sellele, et piima kokkuostuhind tõuseb 2010. aastal 4.58 Eesti kroonini kilo kohta. Samal ajal vähenevad

intressikulud suurusjärgus 4200 Eesti krooni võrra lehma kohta, sest Taanis on laenuintressid praegu madalad. Sellega peaks 2009. aasta kahjum muutuma 2010. aastal taas kasumiks.

Taanis kujunes 2009. aasta novembris piimakvoodi börsil hinnaks 3.26-3.38 Eesti krooni kilo kohta (baasiline piima rasvasus 4,36%). Kauples 640 piimatootjat, käive ulatus 55,5 tuh tonnini. Võrreldes augustibörsiga oli kvoodihinna tõus märgatav - ligikaudu 1 kr/kg, suurenes ka kaubeldud kvoodikogus. Seoses majanduse madalseisuga ei oleks kvoodi hind pidanud tõusma, kuid kuna ligi pooltel Taani piimatootjatel on probleeme üle kvoodi tootmisega, siis eelistati kvooti juurde osta. Ligi 500 Taani piimatootjat toodavad oma kvoodist 20% enam. Kogu riigi kvooditäituvus on 99,4% ning see on viimase paari aastaga oluliselt suurenenud.

2009. aasta Taani parimate piimatoodete konkursil osales 971 piimatoodet, tooteid hindas ligi 100 kohtunikku. Juustu kategoorias võitis Mammen meierei (Drøsbro) Danablu. Või kategoorias sai kolmandat aastat järjest parimaks Arla Foodsi Holstebro Mejeri Lurpak soolane või ning parimaks linnapiimatooteks valiti Arla Foodsi Slagelse Mejericenteri mahe crème fraîche.

Rootsis osteti 2009. aastal piima kokku esialgsel andmetel ligikaudu 6% vähem kui 2008. aastal. Lehmade arv on samal ajal vähenenud 4,7%, piimatoodang lehma kohta oli samuti ligi 2% väiksem kui aasta tagasi. Meiereides on aga suurenenud linnapiimatoodete tootmismahud. 2009. aastal esimesel poolaastal olid tootmismahud veel väiksed, kuid III kvartalis suurenes nt hapendatud toodete toodang 5%, suurenes ka joogipiima ja rõõsa koore müük. Suvel suurenes Rootsis oluliselt ka jogurtiekспорт, kuid see on endiselt tunduvalt väiksem kui import.

Saksamaal tõusis 2009. aasta teise poolaasta piimakvoodi börsil kvoodi hind 63 Eesti senti võrra 2.84 kr/kg-ni. Vaatamata hinnatõusule oli see kvoodibörsi ajaloo odavuselt teine hind alates 2000. aastast. Idapoolsetes liidumaades tõusis kvoodi hind 50 Eesti senti võrra 1.72 kr/kg-ni. Nõudlus oli suur, suurem kui pakkumine ning suurem osa müügiks pakutud kvoodist sai müüdüd.

Rahvusvaheline konkurents

Arla Foods loodab oma ajalooliselt suurima 3,8 miljardi Eesti krooni suuruse investeeringu, mis 2010. aastal teha kavatakse, peagi tasa teenida. Investeeringumahud on kaks korda suurem kui eelmisel aastal. 250 tuh tonni toorpiima plaanitakse lähiajal üle viia maailmaturutoodete tootmiselt suurema lisandväärtusega toodete tootmisele, et tõsta piimatootjatele makstavad piimahinda. Samal ajal suurendatakse turundus- ja reklaamikulusid 30%, et suurendada bränditoodete müüki (nt Lurpak või, Castello juust). 2010. aastal prognoositakse müügi käibe 2-3%-list kasvu. 2009. aasta I poolaastal oli ettevõtte müügi käive ligi 5,7 mld Eesti krooni võrra ehk 10% väiksem kui aasta tagasi, mille põhjuseks peetakse

maailma majanduskriisi. Ligi pool rekordilisest investeeringust kulub tootmisvõimsuste suurendamisele ja struktuurimuudatustele. 2015. aastaks plaanitakse müügi käivet suurendada 157 mld Eesti kroonini. 2010. aastal prognoositakse Arla Foodsis Taanis, Rootsisis ja Suurbritannias kokku müügi käibeks ligi 99 mld Eesti krooni, mis on samal tasemel 2007. aastaga.

2009. aastal vähendati Arla Foodsis töökohti 300 võrra ning kärbiti kulusid ligikaudu 2,1 mld Eesti krooni võrra.

Alates 2009. aasta 30. novembrist tõstis Arla Foods Rootsisis piima kokkuostuhinda 20 Eesti senti võrra kilo kohta. Detsembris oli tavapiima kokkuostuhind seega 4.70 Eesti krooni ja mahepiima hind 6.67 Eesti krooni kilo kohta. Hinnatõusu võimaldas eelkõige lõssi- ja täispiimapulbrite hinnatõus maailmaturul. Viimane piima kokkuostu hinna tõus oli Arlas 5. oktoobril, mil hinda tõsteti 22,7 Eesti senti võrra kilo kohta.

Taanis tõstis Arla Foods piima kokkuostuhinda detsembris 21 Eesti senti võrra kilo kohta 4.81 Eesti kroonini kilo kohta. Mahepiima kokkuostuhind tõusis samal ajal 6 Eesti kroonini kilo kohta. Endiselt loodetakse, et 2009. aasta eest suudetakse maksta ka aastaboonuseid.

Arla Foods on tagasi saamas oma turuosa Lähis-Idas, mis peale Muhamedi kriisi suure löögi alla sattus. Lurpak või müük on Jeemenis, Omaanis, Kuveidis, Kataris, Araabia Ühendemiraatides ja Liibanonis hakanud kiiresti suurenema. Praeguseks on müügi käive nendes riikides 30% suurem kui enne Muhamedi kriisi.

Fonterra piimapulbri oksjonid on olnud edukad ning nende käive on suurenenud ligikaudu 1 mld USA dollarini. Edaspidi plaanitakse oksjonimüüki kaasata ka teisi piimatooteid. Oksjonile on registreeritud 250 ostjat 56 riigist. Fonterra plaanib tulevikus oksjoni kaudu müüa 20% ettevõtte eritoodetest ehk ligikaudu 400 tuhat tonni. Samuti soovitakse edasi areneda rahvusvaheliseks piimatoodete kauplemisskohaks, nagu seda on suhkru- ja teraviljabörsid. Juba praegu on oksjoni hinnad saanud piimatoodete hinnatrendi näitavateks tähisteks.

Peale 5 kuu jooksul toimunud 95%-list hinnatõusu langes 2010. aasta jaanuaris Fonterra oksjonil piimapulbri hind 7% eelmise kuuga võrreldes. Asjaosalised nimetavad seda väikseks hinnatõusu järgseks korrigeerimiseks ning see näitab turutasakaalu saavutamist.

2010. aasta jaanuaris plaanib Fonterra osta oma Saudi-Araabia partneri Sadafco osaluse nende ühises ettevõttes Saudi New Zealand Milk Products. Fonterra alustas seda koostööd 1996. aastal. Uus-Meremaa piimatootjad on tigidad Fonterra juhtide palgatõusu peale - 10 aastaga on Fonterra juhtkonna palgad tõusnud peaaegu 2 korda, kuid tootjate jaoks piima kokkuostuhind tõusnud ei ole. Kohati on piima hind viimastel aastatel olnud madalamgi kui 2001. aastal. Kuid Fonterra tippjuhi palk oli 2001. aastal 15,5 mln krooni aastas, 2009. aastal oli see tõusnud ligi 28,2 mln kroonini aastas.

2009. aasta detsembris said **Milkole** tavapiima tarnijad 49 Eesti senti kilo kohta boonust, see maksti lisaks tavalisele kokkuostuhinnale, mis oli Milkos sel ajal ligikaudu 4.11 Eesti krooni kilo kohta. Boonust saab Milko maksta suuresti seetõttu, et 2009. aastal käivitati projekt, mille käigus tõsteti piima hinda ning lisa-kroon (SEK) lubati anda otse kodumaistele piimatootjatele. Selle kampaaniaga tulid tarbijad kenasti kaasa ning nt novembris müüdi selle alt 65 mln liitrit piima, mis võimaldas tootjatele boonuseks jagada 65 mln Rootsi krooni (98,4 mln Eesti kr).

Lähema paari aastaga plaanib **FrieslandCampina** sulgeda 6 tootmisüksust ja koondada 942 töökohta ning samas luua 318 uut töökohta. Muutuste eesmärgiks on kulude kärpimine. Saksamaal sulgeb ettevõtte jogurti ja dessertide tööstuse Elsterwerdas, Kalkarist kolitakse UHT piima tootmine üle Kölni ja Aalterisse Belgias. Hollandis sulgetakse kohvikoore tootmine Leeuwardenis ja juustutootmine Drachtenis ja Tilburgis. Samuti pannakse kinni juustutootmine Belgias Dronrijpis ning võiõli ja kooretoodete tootmine Klerkenis. Sellega kaotab Hollandis töö 405 inimest 7400-st, kuid uus töökoht luuakse 111 inimesele. Belgias koondatakse 63 inimest 1200-st, kuid 103-le pakutakse uut tööd ning Saksamaal koondatakse 473 töökohta ja luuakse 97. FrieslandCampina prognoosib, et piima kokkuostuhind tõuseb lähema 10 aasta jooksul 4.70-5 kr/kg-ni. 2009. aasta novembris tõstis ettevõtte piima kokkuostuhinda 50 Eesti senti võrra kilo kohta 5.10 kr/kg-ni. Hind sisaldab ka hooaja hinnalisa 57 senti/kg ning kehtib aastase kokkuostukoguse 550 tonni kohta.

Alates 2009. aasta 1. novembrist tõstis **Skånemejerier** kolmandat korda aastat piima kokkuostuhinda, seekord 23 Eesti senti võrra kilo kohta. Septembris tõstis ettevõtte toorpiima hinda 15 senti ja juulis 29 senti võrra kilo kohta.

Norras on **Tine** meiereil töötlemiseks piima liiga vähe, 2010. aastaks prognoositakse puudujääki 20 mln liitrile. 2009. aastal ostis Tine piima kokku 2,3% vähem kui aasta tagasi. Selle põhjuseks peetakse kehva ilma tõttu saadud kehvamata sööta. Norras on Tine osakaal piima kokkuostus 96%.

Tine kavatses investeerida oma Oslo tootmisüksusesse ligikaudu 2 mlrd Eesti krooni. Sellega võivad kaasneda ka ratsionaliseerimised muudes piirkondades.

Kokkuvõte

Eestis **toodeti piima** 2009. aasta 9 kuuga SA andmetel 511,2 tuh tonni ehk 2,7% vähem kui aasta tagasi. Piimatööstusettevõtete poolt varutava toorpiima **kokkuostukogus** vähenes 1,7%, kuid osakaal piima kogutoodangust kasvas 88,8%-le (2008.a 87,9%). EL-i poolt 2009/10 majandusaastaks määratud piima tootmiskvoodi täituvus perioodil 1.04.2009 – 30.09.2009 oli 46,2%, sh tarnekvoot 46,4% ja otseturustuskvoot 26,1%. Lehmade arv oli III kvartali lõpus 4500 looma võrra väiksem kui aasta tagasi ning piima väljalüps lehma kohta suurenes aastaga 51 kg võrra.

Piimatööstusettevõtetes suurenes SA kiirstatistika andmetel nende toodete tootmine, millele püsisid paremad ekspordivõimalused (või, juust, täispiima- ja vadakupulber, TPA, pastöriseeritud piim, jäätis). Piimatööstusettevõtete majandustulemused 2009. aasta 9 kuul olid jätkuvalt head, kuid võrreldes aastatagusega need veidi halvenesid. **Müügitulu** oli 9 kuu võrdluses 21,6% mullusest väiksem. **Kulud** olid aga 22,6% aastatagusest väiksemad, suurem osa sellest saadi madalama piima kokkuostuhinna maksmise kaudu. Kuna kulud püsisid tuludest väiksemad kujunes 2009. aasta 9 kuu **kasumiks** 207 mln krooni, mis oli 1,8% suurem aastatagusest. **Lisandväärtus** vähenes 2008. aasta 9 kuuga võrreldes 19,1 mln krooni võrra ehk 3,4%. Tööjõukulud vähenesid aastatagusega võrreldes 6,4% ning nende osakaal kogukuludes tõusis eelmise aasta 9 kuu 7,8%-lt 9,4%-le. Tööjõukulu ühe töötaja kohta 9 kuu arvestuses kasvas aastaga 0,6%. **Investeeringud** olid 22,1% väiksemad 2008. aasta 9 kuu mahust ning 66,4% investeeringutest kulutati seadmetele ja masinatele.

Väliskaubavahetuses vähenes 2009. aasta 9 kuuga ekspordikäive (-31,6%) impordikäibest (-19,3%) kiiremini ning kaubavahetuse positiivne saldo vähenes (-36,8%). Sealjuures vähenes kaubavahetuse positiivne saldo EL liikmesriikidega 44,1% ja kolmandate riikidega 8,1%. Ekspordikäibest 79,8% moodustas eksport EL-i liikmesriikidesse ning 20,2% väljapoole EL-i riike. Tähtsamad sihtturud olid Soome (19% ekspordikäibest), Venemaa (18%), Läti (15%), Saksamaa (12%). Piimatoodete ekspordikäibest moodustas 49% juustu-kohupiima, 21% piimapulbrit ja 10% või väljamüük. Impordikäibest moodustas 37% juustu-kohupiima import, 17% lõssi- ja piimapulber, 16% hapupiimatoodete, 12% vadakutoodete sissevedu. Suuremad piimatoodete impordi päritoluriigid olid Poola (21% impordikäibest), Läti (16%), Soome (13%), Saksamaa ja Leedu (mõlemad 12%).

Piimatoodete **tööstusest väljamüügi- ja ekspordihinnad** Eestis olid nii 2009. aasta III kvartalis kui ka 9 kuu keskmisena madalamad aastatagusest tasemest. Vaid lõssi- ja täispiimapulbril ületas III kvartali ekspordihind eelmise aasta sama perioodi taset. IV kvartalis piimatoodete hulgihindade tõus Eestis jätkus, vaid juustu hind liikus langustrendil ja oluliselt ei olnud detsembriks võrreldes III kvartaliga muutunud ka kodujuustu hind. Piimatoodete **jaehindade** kerge langus Eestis jätkus 2009. aasta alguseni ning kiirenes II kvartalis. II kvartali keskmised jaehinnad olid I kvartali keskmiste hindadega võrreldes olenevalt tootest 0-22,7% madalamad. Kolmandas kvartalis oli keskmiste hindade langus II kvartaliga võrreldes kuni 0-7,6%. Võrreldes eelmise aasta III kvartaliga olid

peaaegu kõigi piimatoodete hinnad nüüd madalamad, v.a kodujuustul, mille jaehind võrreldes aastatagusega tõusis aastaga 1,4% ning jogurtid, mis kallinesid 0,3-7,3%. 2009. aasta 9 kuu arvestuses olid piimatoodete keskmised jaehinnad Eestis 2-29% madalamad aasta varasema perioodi keskmistest. 2009. aasta III kvartali lõpus piimatoodete jaehindade langus lõppes ja asendus IV kvartalis tõusutrendiga. Detsembris olid praktiliselt kõigi piimatoodete jaehinnad kõrgemad III kvartali keskmistest hindadest, erandiks olid juust ja suure paki jogurt, mis odavnesid ning maitsestatamata ja topsijogurt, mille hind jäi praktiliselt III kvartali tasemele.

Toorpiima kokkuostuhinna alanemine kestis Eestis 2008. aasta märtsist kuni 2009. aasta juulini. 2009. aasta 9 kuu keskmine kokkuostuhind oli kolmandiku võrra madalam aasta varasemast. Alates augustist hakkas toorpiima hind tõusma ja oli novembris 16,8% kõrgem III kvartali keskmisest. EL-i riikidest oli piima kokkuostuhind III kvartalis Eestist madalam vaid Lätis ja Leedus.

Maailmaturul kestis piimatoodete hindade langus 2009. aasta alguseni. 2009. aasta I kvartalis piimatoodete maailmaturuhinnad stabiliseerusid 10 viimase aasta madalaimal tasemel ning olid enam kui kolmandiku võrra madalamad aasta varasema perioodi keskmistest. II kvartali alguses pöördusid piimatoodete hinnad aga taas tõusule, mis jätkus ka III ja IV kvartalis.